

► UPOZNAJTE EU ◀

Drugo, izmenjeno i
dopunjeno izdanje

Ova publikacija ima samo informativni karakter. Sadržaj ove brošure predstavlja isključivo odgovornost Informacionog centra Evropske unije u Beogradu.

Brošura se može naći na internetu na sledećim adresama: www.euinfo.rs i www.europa.rs.

Objavio i štampao Informacioni centar Evropske unije u Beogradu, maja 2017. godine.

Projekat finansira Evropska unija

► Sadržaj

► Uvod	2
► Evropa: od mita do Evropske unije	4
► Šta ko radi u EU	8
► Simboli i vrednosti EU	10
► EU je najuspešniji mirovni projekat u modernoj istoriji	13
► Vladavina prava je osnovni stub EU	15
► Ekonomija – utakmica sa pozitivnim ishodom	17
► Solidarnost – osnovna vrednost EU	21
► Proširenje – uspešna priča EU	22
► Srbija – na putu ka EU	23
► Ekonomski koristi proširenja	26
► Slobodno kretanje ljudi	29
► Kvalitet života u EU	32
► Važni termini i koncepti	36
► Zaključak	40
► Info centri Evropske unije	42

► Upoznajte Evropsku uniju

Evropska unija (EU) je istorijski projekat zasnovan na ideji ujedinjene Evrope, njenoj globalnoj ulozi i odgovornosti. Uzastopna proširenja učvrstila su mir i prosperitet u EU, a njenu ulogu i odgovornost u svetu učinila važnjim.

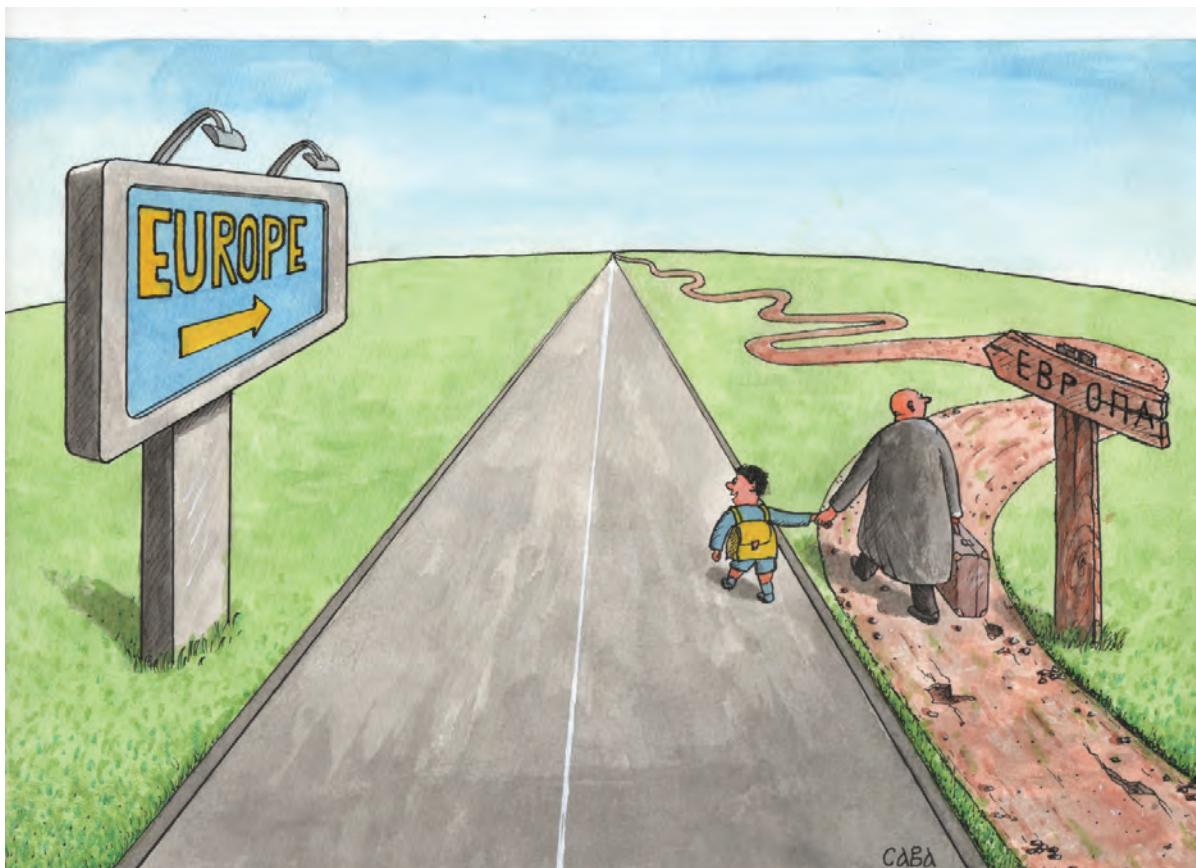
Kao i građani drugih zemalja koji se otisnu putem EU, i građani u Srbiji se pitaju šta će EU za njih značiti. Jedni vide EU samo kao „birokratsku organizaciju”, dok drugi žele da saznaju više o tome šta bi oni pojedinačno, kao i Srbija u celini, mogli da dobiju od pristupanja Evropskoj uniji.

Kako Srbija napreduje na svom putu ka punopravnom članstvu u Evropskoj uniji, tako raste interesovanje građana za EU i proces pregovora, a najviše za konkretnе koristi koje donosi članstvo. Zbog toga smo odlučili da objavimo drugo, dopunjeno i prošireno izdanje ove brošure. Izdanje je dopunjeno informacijama o novim programima EU dostupnim Srbiji, pregledom pregovaračkog procesa, ali i novim podacima o životu građana EU.

Nadamo se da će i ovo izdanje, kao što je bio slučaj sa prvim, doprineti boljem razumevanju Evropske unije i procesa pristupanja Srbije, kao i da će rasvetliti neke od uvreženih „mitova”. Nadamo se i da će čitaoci uživati u karikaturama sa konkursa organizovanih u Srbiji 2013. i 2014. godine.

Konačno, zahvaljujemo gospodinu Velimiru Ćurgusu Kazimiru koji nam je ljubazno dozvolio da iskoristimo neke od prethodno objavljenih materijala.

Beograd, maj 2017.

Sava Babić - Iz Srbije dva putića...

► Evropa: od mita do Evropske unije

Evropa je započela kao mit. U grčkoj mitologiji, Evropa je bila feničanska princeza sa obala današnjeg Libana i Sirije, koju je bog Zevs, prerašen u belog bika, začarao i odveo na ostrvo Krit. Tamo je rodila kralja Minosa, legendarnog osnivača minojske civilizacije. Noć pre nego što će roditi Minosa, Evropa je usnila dva kontinenta u obliju žena kako raspravljaju o Evropi: Azija je tvrdila da, pošto je rođena tamo, Evropa mora pripadati njoj, dok je druga, bezimena žena, govorila da će Zevs pokloniti Evropu ovom drugom (bezimenom) kontinentu. Evropinom bratu Kadmosu, legendarnom uteviljivaču Tebe, stari Grci su pripisivali zasluge za uvođenje feničanskog pisma u Grčku.

Helenska tradicija je ideju Europe oblikovala u duhu sagledavanja grčke države (i Evrope) kao drugačijih od Azije (Persije) i Afrike (Egipta). Otac istorije, Herodot, opisao je sukob između Persijskog carstva i grčkih gradova-država u V veku p.n.e. kao sukob između sile ropstva (Persijanci) na jednoj strani i sile slobode (Atinjani i savez grčkih gradova-država) na drugoj.

Ideje na kojima počiva EU, a koje je osmislio francuski politički ekonomista i diplomata Žan Mone, konačno je 9. maja 1950. izneo ministar spoljnih poslova Francuske Robert Šuman. Vlade Belgije, Francuske, Holandije, Italije, Luksemburga i Zapadne Nemačke, (države

osnivači) složile su se da bi ujedinjenje proizvodnje uglja i čelika stavljeno pod nadzor nadnacionalnog organa, odnosno preteče Evropske komisije, učinilo strašne ratove u Evropi „ne samo nezamislivim, nego i fizički nemogućim“. Ujedinjenje privrednih interesa radi podizanja životnog standarda predstavljalo je prvi korak ka ujedinjenoj Evropi i stoga se 9. maj proslavlja kao Dan Evrope. Godine 1951. potpisana je Pariski ugovor kojim je osnovana Evropska zajednica za ugalj i čelik. Naziv „Evropska unija“ je zvanično usvojen u novembru 1993. godine.

Evropska unija danas ima 28 država članica¹, a pet zemalja ima status kandidata: Albanija, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Crna Gora, Srbija i Turska. Bosna i Hercegovina i Kosovo* su potencijalni kandidati. Island, Lihtenštajn i Norveška su blisko povezani sa Unijom svojim članstvom u Evropskom ekonomskom prostoru. Te tri zemlje ravnopravno učestvuju na unutrašnjem tržištu EU iako nisu njene članice. Švajcarska, u kojoj živi i radi više od 900.000 građana EU, učestvuje u jedinstvenom tržištu EU kroz niz bilateralnih sporazuma.

Da li ste znali da...

je Srbija napravila važne korake ka članstvu u Evropskoj uniji. U martu 2012. godine Srbija je dobila status kandidata. U aprilu 2013, tadašnji premijer Srbije Ivica Dačić i premijer Kosova Hašim Tači postigli su u Briselu sporazum u cilju normalizacije odnosa. Konkretni rezultati primene ovog sporazuma trebalo bi da donesu bolju budućnost i trajnu stabilnost regiona. Evropski savet je u decembru 2013. usvojio pregovarački okvir za Srbiju, a 21. januara 2014. u Briselu je održana prva međuvladina konferencija koja je označila formalni početak pregovora o pristupanju Srbije. Prva pregovaračka poglavља – Poglavlje 32 (Finansijski nadzor) i Poglavlje 35 (posvećeno normalizaciji odnosa Beograd i Prištine) otvorena su 14. decembra 2015.

Države osnivači

Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Nemačka

Proširenja

1973: Danska, Irska i Velika Britanija¹

1981: Grčka

1986: Portugalija i Španija

1995: Austrija, Finska i Švedska

2004: Estonija, Kipar, Letonija, Litvanija, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka, Slovenija i Češka

2007: Bugarska i Rumunija

2013: Hrvatska

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti UN i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova

¹ U junu 2016. godine, građani Velike Britanije izglasali su na referendumu izlazak iz Evropske unije, ali će zemlja ostati punopravna članica sve dok ta odluka ne stupi na snagu.

A sve je počelo ovako...

Potpisivanje Rimskog ugovora u martu 1957.

Nakon što su u Briselu bili završeni pregovori o osnivanju Evropske ekonomске zajednice, jedan belgijski zvaničnik je dobio zadatak da organizuje potpisivanje ugovora u Rimu. On je vozom do Rima, u posebnom vagonu, poneo neophodni materijal (pisaće mašine, papir, geštetenere). Ali, na putu do Rima, vagon je nestao i mnogo vremena je izgubljeno pre nego što je pronađen.

Posao stavljanja Rimskog ugovora na papir započet je u podrumu jednog istorijskog zdanja. Kako bi bio obavljen, bili su unajmljeni studenti iz Italije, ali dva dana kasnije oni su započeli štrajk, pa su umesto njih iz Luksemburga dovedene sekretarice.

Kada je sve konačno bilo spremno, papir je zbog vlage u podrumu bio mokar te je odložen na pod kako bi se Ugovor osušio preko noći.

Zvaničnik je otišao da spava i vratio se narednog jutra. Međutim, spremačice su već bile u podrumu punom papira za koji su mislile da je suvišan, tako da su sve to „smeće“ raščistile, uključujući i šablone (koji su predstavljali original teksta), te nije bilo moguće načiniti nove kopije.

Jedino rešenje je bilo potpisivanje Ugovora na praznom papiru, na jednoj strani na kojoj su pri vrhu bila ispisana imena šefova država i vlasta. Prigodan tekst je pridodat Ugovoru ubrzo nakon potpisivanja.

Kako vidimo iz ove priče, istorija Evropske unije nikada nije tekla po planu, već je mnogo puta bilo neophodno prevazilaziti nepredviđene prepreke.

Stav

Za Srbiju je bolje da ostane neutralna - ulaskom u EU, Srbija bi izgubila Kosovo, pristupila NATO-u...

Srbija se već graniči sa četiri države članice EU – Bugarskom, Hrvatskom, Mađarskom i Rumunijom; i njeni ostali susedi rešeni su da pristupe EU. Ulaskom u EU, Srbija bi mogla da uživa koristi članstva koje već uživaju ili ka njima streme svi njeni susedi.

U okviru EU, Srbija će biti uticajnija u svetu zahvaljujući zajedničkoj trgovinskoj i investicionoj politici i mreži od preko 130 delegacija EU širom planete. U saradnji sa drugim članicama, moći će da oblikuje Zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku i da ubira plodove saradnje sa ostalim globalnim akterima i strateškim partnerima - SAD, Kinom, Japanom, Brazilom, Rusijom, Indijom, Kanadom, Meksikom, Južnom Korejom i Južnom Afrikom.

Još od početka 1950-ih, EU je pionir i najuspešniji primer regionalnih integracija. Mnoge regionalne grupacije u Africi, Aziji, na Karibima ili u Južnoj Americi su usvojile integracione ciljeve i institucionalne okvire koji su makar formalno slični modelu EU. Najpoznatiji primjeri su Udrženje zemalja jugoistočne Azije (ASEAN), Severnoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (NAFTA), Merkosur u Južnoj Americi, Ekomska zajednica centralnoafričkih država (CEMAC), Ekomska zajednica država zapadne Afrike (ECOWAS), Afrička unija (AU), Savet za saradnju zemalja zaliva (GCC). Najnoviji primer je Carinska unija Rusije, Kazahstana i Belorusije i njihova Evroazijska unija (zajedničko tržište) koji su bili inspirisani uspesima EU. Osnovana januara 2012. u Moskvi, Evroazijska ekomska komisija je oblikovana po uzoru na Evropsku komisiju u Briselu.

Najveći broj zemalja članica EU je priznao nezavisnost Kosova, ali neke nisu to učinile. U okviru dijaloga Beograda i Prištine u kome EU posreduje, obe strane rešavaju aktuelne probleme kako bi ostvarile sveobuhvatnu normalizaciju odnosa i unapredile svakodnevni život ljudi. Beograd će pre pristupanja morati da dokaže da odnosi sa Prištinom nisu u suprotnosti sa obavezama Srbije kao buduće članice EU, te da ovi odnosi neće ometati rad EU. EU može služiti Beogradu i Prištini kao primer organizacije koja je, poučena sopstvenim iskustvom, uspela da dugotrajne konflikte i neprijateljstva pretvoriti u konstruktivnu saradnju i solidarnost od koje svi Evropljani imaju koristi.

Članstvo u NATO-u nije preduslov za članstvo u EU i stoga to nije jedan od zahteva koji su stavljeni pred Srbiju. Irska, Austrija, Finska, Malta, Kipar i Švedska su primjeri država članica EU koje nisu članice NATO-a.

Bez obzira na to, Srbija od 2006. učestvuje u NATO programu Partnerstvo za mir. Ne postoji zajednička vojska EU i svaka država članica zadržava kontrolu nad svojim sistemom odbrane. Međutim, države članice se obavezuju na Zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku, što obuhvata i poštovanje Zajedničke bezbednosne i odbrambene politike.

Jedan viši savetnik Hermana Van Rompeja, prvog stalnog predsednika Evropskog saveta, ovako je odgovorio na pitanje kako bi definisao strateško partnerstvo: „To je kao ljubav – prepoznote je kada je vidite”.

Predrag Korak Corax

Špiro Radulović

► Šta ko radi u EU?

Tri institucije su odgovorne za donošenje zakona u EU: [Evropski parlament](#), koji predstavlja građane EU i čije članove građani biraju direktno na izborima; Savet Evropske unije, koji predstavlja vlade svake države pojedinačno; i Evropska komisija, odnosno državna služba EU. Načelno, Komisija predlaže nove zakone, a Parlament i Savet ih usvajaju. Komisija i države članice zatim primenjuju zakone, dok je zadatak Komisije da se pobrine za adekvatnu primenu zakona.

Svakih šest meseci, jedna država članica predsedava [Savetu Evropske unije](#). Uloga predsedništva je da vodi sednice Saveta ministara država članica, da utvrdi njihove planove, odredi radni program i olakša dijalog kako na sednicama Saveta, tako i u drugim institucijama EU. Italija predsedava od jula do decembra 2014. godine, a slediće je Letonija i Luksemburg.

[Evropska komisija](#) je odgovorna za predlaganje zakona, implementaciju odluka, poštovanje Ugovora Unije, te svakodnevno vođenje EU. Ima po jednog komesara iz svake države članice koji se menjaju na svakih pet godina. Smeštena je u Briselu, sa kancelarijama u Luksemburgu, i predstavništvima širom EU.

[Evropski savet](#) čine šefovi država i vlada zemalja članica EU; on definiše opšte političke smernice i prioritete Unije, ali nije nadležan da donosi zakone. Savet se sastaje najmanje dva puta u šest meseci u Briselu, na sastancima koji se nazivaju samiti EU. Evropski savet je oformljen 1975. kao nezvanično telo, a zvanična institucija EU je postao 2009. godine.

Prvi direktni izbori za Evropski parlament održani su u junu 1979. i od tada se održavaju na svakih pet godina; poslednji su održani u maju 2014. Na izborima, oko 400 miliona glasača u 28 država bira svoje predstavnike u zajedničkoj skupštini, čiji broj članova iznosi 751. Glašanje je obavezno u Belgiji, na Kipru, u Grčkoj i Luksemburgu. Od 1992. godine svaki građanin EU ima pravo da glasa i kandiduje se na opštinskim i izborima za Evropski parlament, nezavisno od toga u kojoj od zemalja EU boravi, pod istim uslovima kao i državljeni te zemlje.

U Luksemburgu je smešten [Sud pravde Evropske unije](#) koji preispituju zakonitost akata u institucijama EU, osigurava da države članice ispunjavaju obaveze propisane ugovorima i tumači zakone Evropske unije na zahtev nacionalnih sudova i tribunalova. U saradnji sa sudovima i tribunalima država članica, Sud pravde obezbeđuje jednoobraznu primenu i tumačenje zakona Evropske unije. Još jedan sud, čije je sedište u Luksemburgu, jeste [Revizorski sud](#) koji nadgleda finansiranje aktivnosti EU.

Evropska centralna banka je smeštena u Frankfurtu i zadužena je za pitanje evra – jedinstvene valute EU – i očuvanje stabilnosti cena. Takođe je odgovorna za kreiranje i sprovođenje ekonomске i monetarne politike EU.

Evropski ekonomski i socijalni komitet predstavlja civilno društvo, poslodavce i zaposlene na nivou država članica. **Komitet regionala** predstavlja regionalne i lokalne vlasti. Svi oni igraju važnu savetodavnu ulogu u procesu usvajanja zakona EU.

Postoji i niz agencija koje se bave posebnim tehničkim, naučnim ili pitanjima upravljanja. Primera radi, Evropska agencija za bezbednost hrane, sa sedištem u Italiji, pruža nezavisne naučne savete o svim pitanjima bezbednosti hrane.

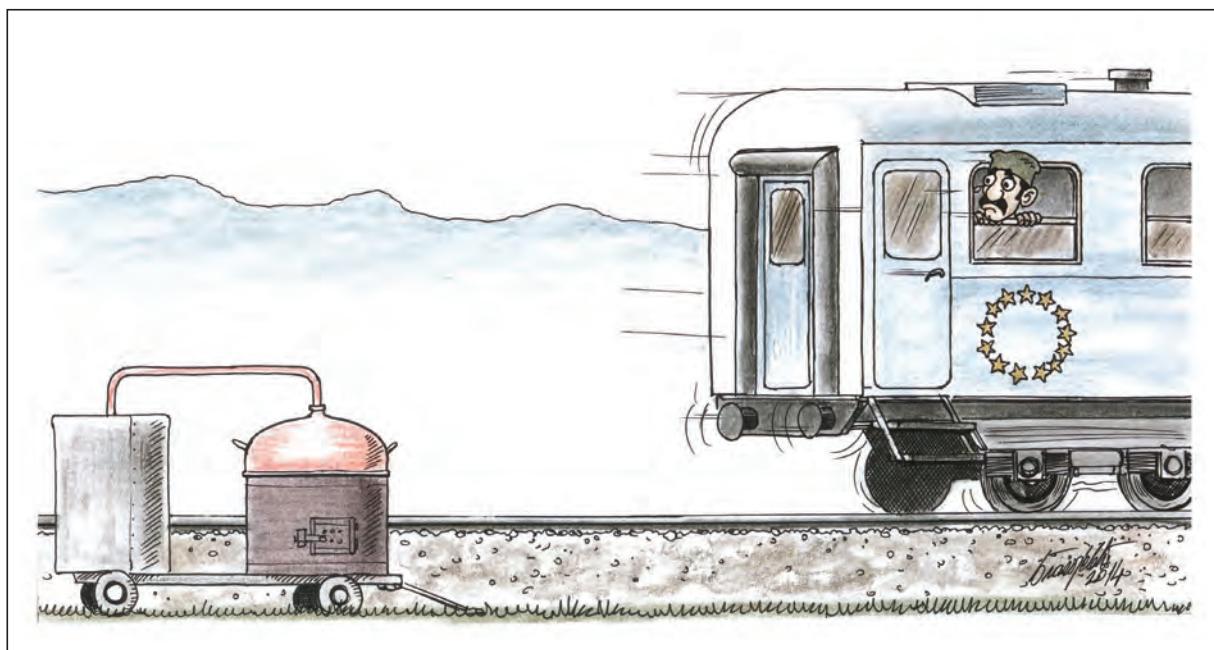
Evropsku uniju u svetu predstavlja više od 130 delegacija i kancelarija. Oni svoje izveštaje podnose i Komisiji i Evropskoj službi za spoljne poslove u Briselu, odnosno diplomatskom koru EU koji pruža podršku šefovima spoljnih poslova EU u sprovođenju spoljne i bezbednosne politike EU. Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji jedna je od najvećih u svetu. Njena misija je da obezbedi adekvatno predstavljanje EU u Srbiji, da promoviše i štiti vrednosti i interes EU i njenih država članica, kao i da nadgleda i podrži proces pristupanja Srbije EU, između ostalog uspešnim sprovođenjem programa pomoći EU.

Da li ste znali da...

građani EU imaju pristup svim dokumentima EU na zvaničnom jeziku svoje zemlje. Oni imaju pravo da pišu Evropskoj komisiji i da dobiju odgovor na istom tom jeziku. Takođe, poslanici Evropskog parlamenta mogu da se obrate Parlamentu na bilo kom od 24 zvanična jezika EU. Evropska komisija i Evropski parlament poseduju jednu od najvećih službi za prevođenje i tumačenje na svetu.

Poslovi u okviru institucija EU privlače nadarene ljude iz cele Europe koji se biraju na testiranju u kome učestvuјe veliki broj ljudi (trenutno jedan od 1.000 podnosiča zahteva dobija stalni posao službenika EU). Više od 50.000 ljudi radi u institucijama EU, a najveći broj, njih oko 33.000, zaposlen je u Evropskoj komisiji. Ovo je slično administraciji velikih građova: primera radi, administracija Stokholma je 2013. godine zapošljavala 40.000 ljudi. Službe Komisije (poznate kao Generalni direktorati) su često znatno manjeg obima od ministarstava velikih članica EU.

Generalni direktorat za proširenje Evropske komisije ima približno 900 zaposlenih u Briselu i delegacijama EU u „državama proširenja“. Direktorat se bavi svim aspektima procesa pridruživanja, pomažući zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima da ispune kriterijume za članstvo. Takođe pomaže u sprovođenju politike stabilizacije i prudruživanja EU na Zapadnom Balkanu, rukovodi bilateralnim odnosima, kao i najvećim delom finansijske pomoći EU.

Saša Blagojević

► Simboli i vrednosti EU

Na evropskoj zastavi, 12 zlatnih zvezdica na plavoj pozadini simbolizuju ideal jedinstva, solidarnosti i harmonije među narodima Evrope. **Ujedinjeni u različitosti** je moto Evropske unije. Melodija evropske himne je deo Devete simfonije Ludviga van Betovena, komponovane 1823. u Beču. Simfonija je završena 1824. kada je Betoven već u potpunosti izgubio sluh. Poslednji stav simfonije je podloga za tekst „An Die Freude“ (Oda radosti) koju je 39 godina ranije napisao nemački pesnik, dramaturg i istoričar Fridrik Šiler, u slavu bratstva i jedinstva čitavog čovečanstva. Neki istraživači veruju da je pesma prvobitno bila Oda slobodi; ipak, reč „radost“ (Freude umesto Freiheit) je u zvaničnoj upotrebi.

Ljudsko dostojanstvo, sloboda, demokratija, vladavina prava i poštovanje ljudskih prava su osnovne vrednosti EU, koje su navedene na samom početku Lisabonskog ugovora, poslednjeg u nizu

ugovora kojima se reguliše funkcionisanje EU (stupio na snagu u decembru 2009). One su zajedničke svim državama članicama, te ih svaka evropska država koja želi da postane članica Unije mora poštovati. Glavni ciljevi EU su promovisanje ovih vrednosti, baš kao i mir i blagostanje naroda Unije. Ovi opšti ciljevi su dopunjeni detaljnijom listom ciljeva koja obuhvata promovisanje socijalne pravde i zaštite, kao i borbu protiv socijalne isključenosti i diskriminacije. Ukipanje smrte kazne je jedan od preduslova za članstvo u EU koja aktivno promoviše globalni moratorijum na primenu smrte kazne. Belorusija je jedina zemlja Evrope u kojoj se i dalje sudske izriče i izvršava smrtna kazna.

Evropska unija je 2012. bila laureat Nobelove nagrade za mir zbog višedecenijskog doprinosa unapređenju mira, pomirenju, demokratiji i poštovanju ljudskih prava. Visoka predstavnica EU Ketrin Ešton, tadašnji premijer Srbije Ivica Dačić i premijer Kosova Hašim Tači su nominovani za Nobelovu nagradu za mir za 2014. godinu, za doprinos postizanju Briselskog sporazuma o normalizaciji odnosa Srbije i Kosova.

Stav

Srbija rizikuje da izgubi svoju tradiciju i nacionalni identitet...

EU poštuje suverenitet i podstiče kulturnu raznolikost svojih država članica. Srbija će u EU imati mnogobrojne prilike da prikaže svoju kulturu, običaje i nacionalnu kuhinju.

Programi EU daju podršku značajnim kulturnim inicijativama i manifestacijama, pomažu razvoj ruralnih područja i regiona, i neguju nacionalne osobenosti i turističke atrakcije. U prilog ovome govor i činjenica da EU ima 24 zvanična jezika i da svakom od nacionalnih jezika daje ista prava i važnost. Srpski, sa svojim zvaničnim ciriličnim pismom, biće priznat kao zvanični jezik EU, a svi zvanični dokumenti EU kao i mnoge druge informacije će svakog dana biti prevođene na srpski.

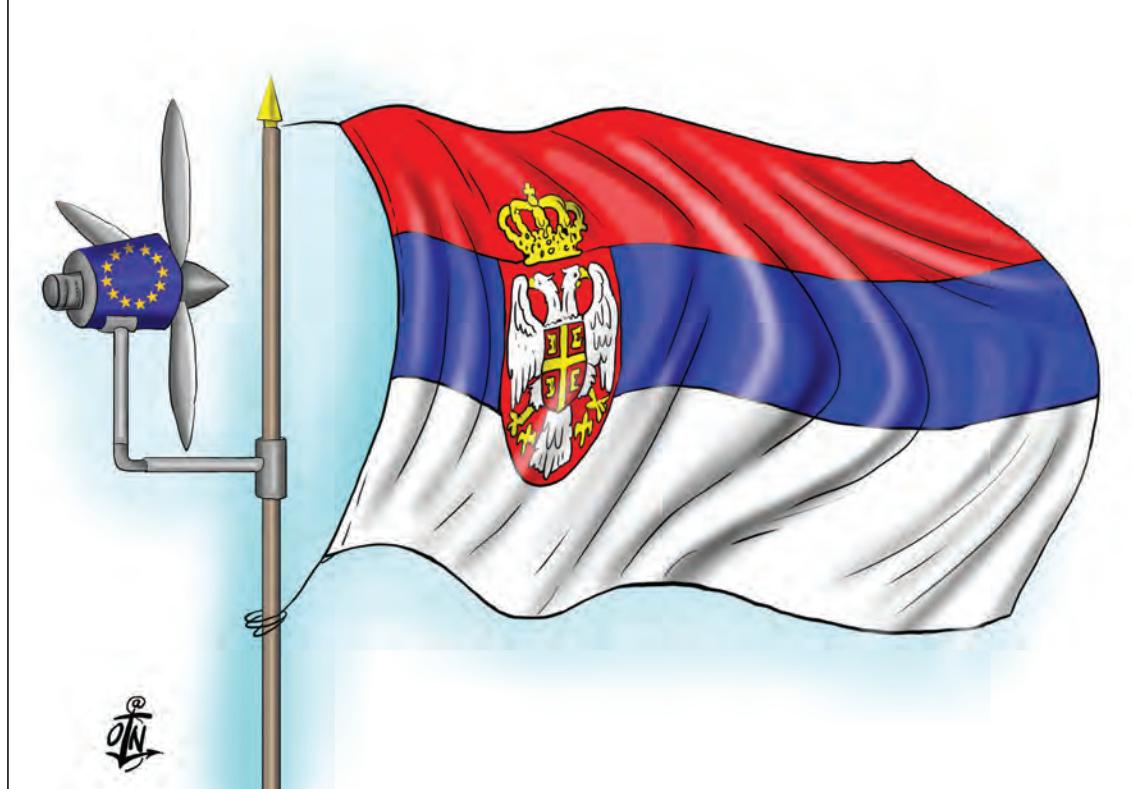
Stav

EU će iz Brisela odlučivati o našim životima. Srbija je mala i ne može da utiče na politike EU...

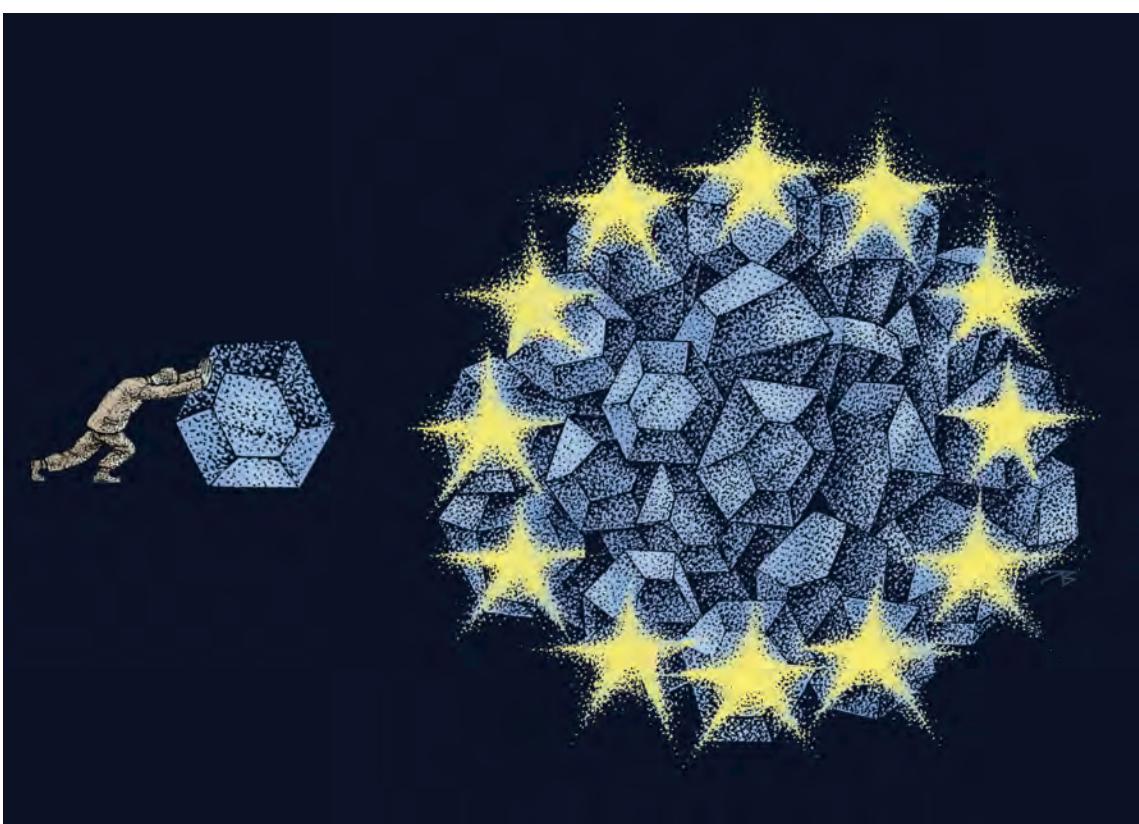
Pristupanje Evropskoj uniji je demokratski proces. Poslednju reč imaće građani koji će o pristupanju Srbije EU odlučiti na referendumu. EU i njene institucije odgovaraju kako pojedinačnim državama članicama tako i svim građanima. Glas građana Srbije će se u EU čuti preko srpskih predstavnika u institucijama EU, uključujući i direktno izabrane članove Evropskog parlamenta. Srbija i njeni građani će uticati na donošenje odluka u Briselu, baš kao što to čine i ostale države članice.

Male zemlje u EU igraju veliku ulogu kad su u pitanju kontrola, utvrđivanje stanja i solidarnost. Da bi mnoge mere bile usvojene, mora ih podržati polovina zemalja. Sistem odlučivanja poznat kao kvalifikovana većina predviđa da manje zemlje zapravo imaju više glasova po glavi stanovnika u okviru Saveta ministara koji predstavlja nacionalne interese u EU. Na primer, Nemačka (80,4 miliona stanovnika) ima jedan glas na 2,8 miliona građana, dok Malta (400.000 stanovnika) ima jedan glas na svakih 140.000 građana. Evropski parlament takođe favorizuje male zemlje: Bugarska, čiji je broj stanovnika približan Srbiji, ima 17 predstavnika, dok Nemačka koja ima 11 puta veći broj stanovnika ima 96 predstavnika u parlamentu.

„Stabilizacijska uloga EU je pomogla transformaciju Evrope iz kontinenta rata u kontinent mira“ - Komitet za dodelu Nobelove nagrade u obrazloženju odluke o dodeli Nobelove nagrade za mir Evropskoj uniji (12. oktobra 2012)

Nikola Otaš - Bočni vетар

Jugoslav Vlahović - Sizif

► Evropska unija je najuspešniji mirovni projekat u modernoj istoriji

Države koje su nekada vodile razarajuće ratove sada čine blisku uniju zasnovanu na zajedničkim vrednostima, sa snažnim jedinstvenim tržistem, sopstvenim pravnim poretkom, sistemom donošenja odluka i institucijama. Sama ideja o oružanom sukobu među članicama je nezamisliva.

Uzastopna proširenja EU proširila su ovo područje mira, stabilnosti i demokratije na ceo evropski kontinent. Pristupanje Španije, Portugalije i Grčke 1980-ih ojačalo je demokratiju u tim zemljama nakon urušavanja autoritarnih režima; pristupanje zemalja centralne i istočne Evrope u periodu od 2004. do 2007. konačno je ujedinilo veliki deo našeg kontinenta nakon pada „gvozdene zavese“, donoseći stabilnost i jačajući demokratiju u regionu. Ulazak Hrvatske u julu 2013. je

učvrstio stabilnost na Zapadnom Balkanu, regionu u kojem su ratovi iz 1990-ih još u svežem sećanju.

Pokazalo se da je proširenje jedan od najvažnijih instrumenata za postizanje bezbednosti u Evropi. Proširenje odražava suštinu EU kao snage građana koja proširuje teritoriju mira, napretka, slobode i demokratije. Gravitaciona sila EU bila je glavni faktor stabilnosti na našem kontinentu.

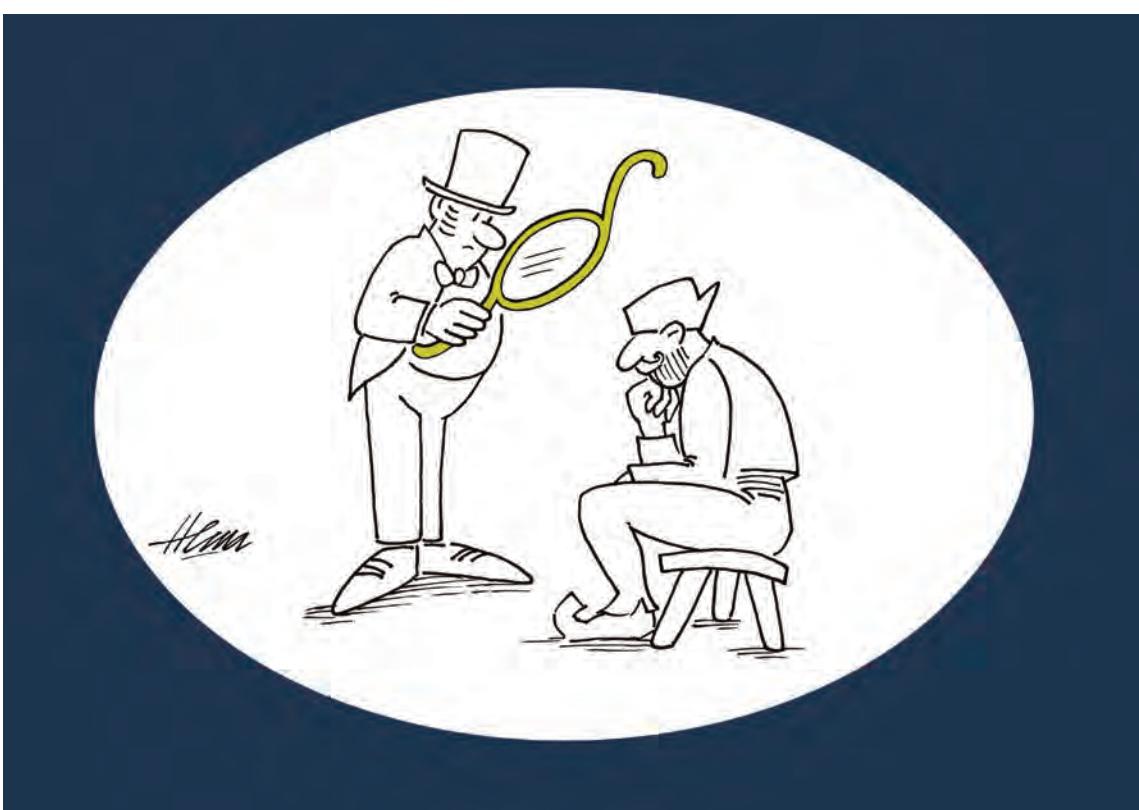
Istorijski dokazuje da nema protivurečnosti između širenja Unije i produbljujućeg integraciju: EU je uspela i jedno i drugo.

► Od 1973. godine EU je proširena sedam puta i primila je 22 nove članice.

► Istovremeno je razvila jedinstveno tržiste, stvorila „šengenski prostor“ koji omogućava putovanje bez pasoša, usvojila evro, kreirala novi model ekonomskog upravljanja i razvila niz novih politika, uključujući i snažniju spoljnu politiku.

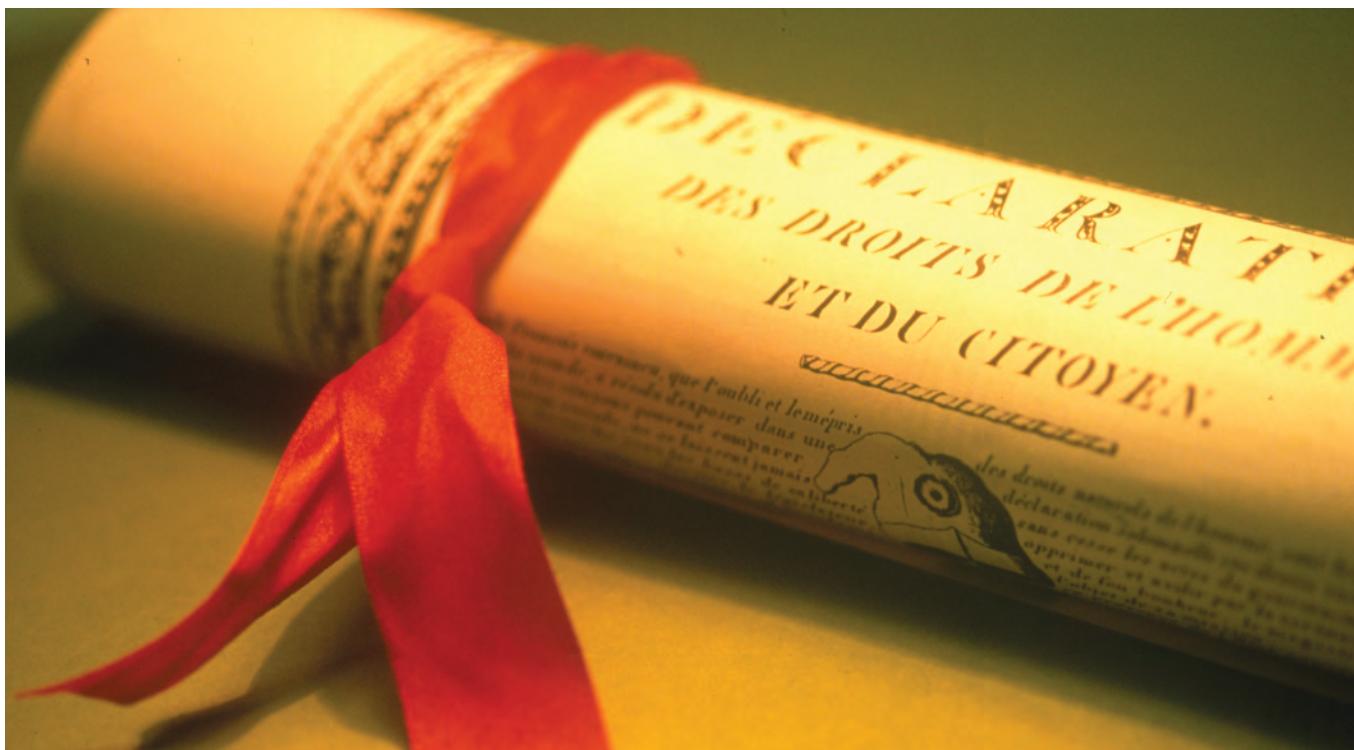
U studijama se ističe izuzetan kontinuitet u institucionalnoj izgradnji EU. Pokazalo se da su često apokaliptične izjave o „slomu“, „blokadi“ ili „kolapsu“ proširene EU daleko od istine. Unija se dokazala kao fleksibilan sistem, sa velikom moći prilagođavanja novim okolnostima sa većim brojem članica i većom političkom raznovrsnošću. Unija je usredsređena na racionalizaciju integracije, rešavanje problema zaposlenosti i rasta, kao i na to da obezbedi da buduća proširenja budu podržana u EU kao i u zemljama kandidatima.

Nebojša Vukeljić - Paragraf

► Vladavina prava je osnivački stub EU

Vladavina prava je okosnica modernih demokratskih društava i jedan od kamena temeljaca članstva u EU. Jedna je od osnivačkih vrednosti EU i deo kriterijuma iz Kopenhagena² koje svaka zemlja mora da ispunji pre nego što se pridruži EU.

Vladavina prava je sada u samom središtu procesa proširenja i tema je od samog početka pristupnih pregovora. Građani zemalja koje žele da pristupe EU imaju koristi od unapređenog pravosudnog sistema, borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije. Mehanizam pridruživanja pomaže zemljama kandidatima da ostvare dobre rezultate tokom sprovođenja reformi, što daje garancije da će reforme biti duboko ukorenjene i nepovratne.

Državna vlast snosi najveću odgovornost za vladavinu prava i očuvanje demokratije. **Međutim, Ugovori EU definisu osnovne principe i procedure ukoliko država članica ne poštuje vladavinu prava:**

- EU poseduje „blage“ instrumente poput „semafora pravde“ EU koji nadgleda i procenjuje pravosudne sisteme u Evropi i osigurava efikasno sprovođenje vladavine prava.
- Evropska komisija ima sistem ranog upozoravanja u slučajevima sistemске disfunkcije koja negativno utiče na integritet, stabilnost i pravilan rad institucija i mehanizama uspostavljenih na nacionalnom

nivou da obezbede vladavinu prava. Ovo služi kao rano upozorenje koje bi sprečilo dalju pretnju po vladavinu prava.

- Komisija može da pokrene prekršajni postupak i eventualno izvede državu članicu pred Evropski sud pravde zbog kršenja propisa EU. Primera radi, postoji zakon EU koji štiti pojedince od diskriminacije na osnovu nacionalnosti, uzrasta, rase, etničke pripadnosti ili verospovesti.
- Lisabonski ugovor sadrži jedinstven politički instrument (član 7) koji u najgorem slučaju ukida pravo glasa države članice u slučaju njenog „ozbiljnog i trajnog kršenja“ vrednosti EU.

Stav

EU je u krizi, mogla bi da se raspade...

Evropska unija je postigla nezabeležen stepen ekonomskog i političkog integriranja. Unija je zasnovana na zajedničkim vrednostima demokratije, osnovnih prava i vladavine zakona, koje dele države članice; u njoj vladaju mir i stabilnost, a rat je postao nezamisliva reč. Ali, stabilnost ne sme biti uzeta zdravo za gotovo. Naše susedstvo – od Ukrajine do Sirije, Bliskog istoka i severne Afrike – i dalje je nestabilno. Pred EU su i dalje mnogobrojni izazovi, od terorizma do klimatskih promena. U svetu koji je postao međuzavisani, ti izazovi nisu samo evropski, to su globalni izazovi sa kojima Unija mora da se suoči, zajedno i sa Srbijom.

² Kriterijumi iz Kopenhagena su uslovi za članstvo u EU koji su definisani na samitu EU u Kopenhagenu 1993. godine. To su tri kriterijuma: politički, ekonomski i pravni.

► Ekonomija – utakmica sa pozitivnim ishodom

Jedinstveno tržište sa 28 članica, Evropska unija je danas najveća svetska trgovачka sila i najveće integrisano ekonomsko tržište. Ekonomski politika EU teži ka održanju rasta investiranjem u transport, energetiku i istraživanje, uz istovremene napore da se smanji uticaj daljeg ekonomskog razvoja na životnu okolinu.

► EU je jedna od tri najveće svetske sile u međunarodnoj trgovini, uz Kinu i Sjedinjene Američke Države. Izvoz dobara iz EU je u 2014. godini iznosio 15% svetskog izvoza, odmah iza Kine (15,5%) i daleko ispred SAD (12,2%). Evropska komisija pregovara o trgovinskim sporazumima sa drugim zemljama.

► Zajedno, države članice EU čine 16% svetskog uvoza i izvoza. Sa samo 6,9% ukupne svetske populacije, trgovina Evropske unije sa ostatkom sveta čini oko 20% globalnog uvoza i izvoza.

► EU je najveće svetsko tržište sa više od 500 miliona potrošača.

► Bruto domaći proizvod (BDP) u Evropskoj uniji je 2015. godine iznosio odnosno 14.600 milijardi evra (14,6 triliona evra).

► EU danas učestvuje sa više od četvrtine - 26,31% - u svetskom BDP-u, u poređenju sa 14,2% koliko je njen udio iznosio 1956. godine, kada je u sastavu imala samo šest država.

► EU je najveći izvor ali i odredište stranih direktnih investicija (SDI) na svetu u pogledu zaliba i protoka sredstava, i samo u 2011. je iz ostatka sveta privukla investicije vredne 225 milijardi evra. Udeo spoljnih SDI je u 2012. godini iznosio 45,5% svetskog, dok je iznos unutrašnjih SDI bio 34,2% ukupnih stranih direktnih investicija u svetu.

► Zahvaljujući socijalnom modelu tržišne privrede, građani EU imaju jedan od najviših životnih standarda na svetu. Osim što je EU među pet najuspešnijih privreda sveta, sa prosečnim BDP-om od 26.000 evra po glavi stanovnika, ona učestvuje sa 58% ukupnih svetskih izdvajanja na ime socijalne zaštite.

Premda su globalna ekomska i finansijska kriza usporile privredni razvoj u svim državama članicama, veća i integriranja EU je sposobnija da se suoči sa izazovima.

► Dok rast u državama članicama koje su se priključile pre 2004. beleži stagnaciju u periodu posle recesije, preostalih 12 je već do 2011. uspelo da oporavi proizvodnju.

► Oporavak koji je otpočeo sredinom 2013, podstaknut je većim potencijalom rasta onih zemalja koje su se priključile nakon 2004. i iznosio je 1,6% u 2015. godini.

► Tržište rada je takođe snažnije zahvaljujući bržem oporavku nedavno pridruženih zemalja u kojima je stopa nezaposlenosti u proseku ostala znatno niža u odnosu na EU od 15 članica.

► Prema podacima Svetske zdravstvene organizacije, većina zemalja u svetu u kojima se može očekivati životni vek od 82 godine nalazi se u Evropi (Francuska, Španija, Švedska...).

► U Indeksu ljudskog razvoja UN, Estonija, Slovačka i Grčka su bolje rangirane od Katara, uprkos njegovom bogatstvu.

► Dohodak po glavi stanovnika u Grčkoj je 2015. godine bio 18.007 dolara, što je više nego duplo u odnosu na Kinu (8.069) i Brazil (8.677), a 11 puta više nego u Indiji (1.593 dolara), pokazuju podaci Svetske banke.

► Sedam od devet zemalja sa najboljim učinkom na polju rodne ravopravnosti je u Evropi (Indeks Svetskog ekonomskog foruma); u Evropi se nalazi i 6 od 8 zemalja sa najmanjom stopom korupcije prema parametrima organizacije Transparency International, dok je na listi sa najboljim učinkom u pogledu jednakosti zarada čak 17 evropskih zemalja.

Stav

Stranci će kupiti srpsko poljoprivredno zemljište...

Slična takva zabrinutost je postojala i tokom prethodnih proširenja EU, ali se ispostavilo da je neosnovana. Ograničenja u pogledu iznajmljivanja zemlje strancima ni sada ne postoje. Pre stupanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) na snagu, 1. septembra 2013, kompanije i državljeni EU su mogli da, ukoliko kupe ili registruju kompaniju u Srbiji, (indirektno) poseduju poljoprivredno zemljište. Ipak, to se nije događalo u velikom obimu.

Od stupanja na snagu, SSP omogućuje državljanima i filijalama kompanija iz EU kupovinu nekretnina i poljoprivrednog zemljišta u Srbiji. U roku od četiri godine nakon stupanja Sporazuma na snagu, Srbija mora dati garancije za jednak tretman svojih i državljenih EU prilikom kupovine nekretnina. Zapravo, kupovina poljoprivrednog zemljišta od strane kompanija i državljenih EU bi srpskoj poljoprivredi donela efikasnost, savremenu tehnologiju i znanje. Ovo bi unapredilo produktivnost, konkurentnost poljoprivrede, povećalo izvoz, generisalo privredni rast i nova radna mesta. Kao dodatnu meru zaštite, neke države članice određuju minimalne površine poljoprivrednog zemljišta koje strani državljeni i pravna lica mogu kupiti.

Da li ste znali da...

je 1992. godine od jedinstvenog tržišta EU korist ostvarivalo 345 miliona ljudi, dok danas taj broj iznosi 500 miliona ljudi. U EU postoji više od 20 miliona malih i srednjih preduzeća, što predstavlja 99% ukupnog broja preduzeća i dve trećine radnih mesta, i učešće od gotovo 60% proizvodnje u EU.

► Sa dve trećine globalne pomoći koju daje, EU je najveći donator na svetu. Zahvaljujući EU, u periodu od 2004 do 2012. godine više od 67 miliona ljudi u zemljama u razvoju je dobilo pristup pijaci vodi, dok je 23 miliona ljudi steklo bolje sanitarne uslove.

► U okviru evropske proizvodnje, poljoprivredno-prehrambeni sektor zapošljava najveći broj ljudi, sa 4,2 miliona radnih mesta i prometom od 954 milijarde evra. EU može da se pohvali činjenicom da je najveći svetski uvoznik i izvoznik poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

► Evropski socijalni fond, koji 2017. godine obeležava šest decenija postojanja, pomogao je milionima ljudi u EU: od 2007. do kraja 2014. godine, zahvaljujući pomoći Fonda, najmanje 9,4 miliona ljudi u EU pronašlo je zaposlenje. Uz pomoć Fonda 8,7 miliona ljudi je dobilo kvalifikaciju ili odgovarajući sertifikat, dok su druge pogodnosti kao što je, na primer, unapređenje veština, bile omogućene za čak 13,7

miliona ljudi. Samo tokom 2013. godine 800.000 mladih Evropljana našlo je posao zahvaljujući inicijativi EU za zapošljavanje mladih.

Stav

EU ne pomaže Srbiji, obični ljudi neće imati nikakve koristi...

EU je ubedljivo najveći donator u Srbiji. Od 2000. do 2015. godine, EU je zajedno sa svojim državama članicama doprinela sa 75% ukupnih donacija Srbiji (poređenja radi, donacije Rusije iznose 3%). Srbija takođe ima koristi od jeftinih kredita koje dobija od Evropske banke za rekonstrukciju i razvoj, te Evropske investicione banke. EU je investirala u saobraćajnu infrastrukturu u Srbiji (Most Slobode, Žeželjev most i most Gazela, putevi i granični prelazi), u zdravstvo (ambulančna kola, mamografi, zbrinjavanje medicinskog otpada), kvalitet vazduha i vode, čvrsti otpad (Subotica, Sremska Mitrovica, Užice, Požarevac), pristupanje programima EU kao što je Erasmus i reformu javne uprave kako bi pružala bolje usluge građanima, pomažući pri izgradnji nezavisnog i efikasnog pravosudnog sistema, borbi protiv korupcije, podsticanjem konkurenčnosti, kao i regionalnog i ruralnog razvoja. Poslednjih godina pomoći je sve više orijentisana na pripreme za članstvo u EU.

Znak posebnog poverenja u odnosima sa EU je to što je Srbija u junu 2014. godine preuzela upravljanje projektima koje finansira EU. Trenutno se sprovodi više od 600 projekata koji obuhvataju širok spektar sektora za opštu dobrobit građana Srbije. Većina ovih projekata se nesmetano sprovodi uz punu posvećenost srpskih vlasti i krajnjih korisnika projekata.

Najveći deo finansijske pomoći EU pruža kroz svoj Instrument za prepristupnu pomoć (IPA) koji pomaže Srbiji u efikasnom preuzimanju i sprovođenju obaveza budućeg članstva u EU. Za razliku od kredita koje daju druge institucije i države, ova pomoć je bespovratna. Pomoć ima snažan uticaj na modernizaciju Srbije i proces reformi.

Da li ste znali da...

► EU je vodeći partner Srbije u trgovini, investicijama i pomoći. Kina i Rusija su takođe značajni srpski partneri, ali u sve tri kategorije daleko zaostaju za Evropskom unijom i u Srbiji deluju uglavnom kroz zajimove, a ne kroz bespovratnu pomoć.

► EU je tradicionalno vodeći trgovinski partner Srbije sa 66,1% ukupnog izvoza i 63,1% uvoza obavljenih tokom 2016. godine sa zemljama EU. Od 2009, izvoz srpskih proizvoda u EU se više nego duplirao, porastavši sa 1,2 milijarde u 2009. godini na 3,2 milijarde u 2015. Samo u 2016. godini trgovinska razmena sa EU dostigla je skoro 20 milijardi evra.

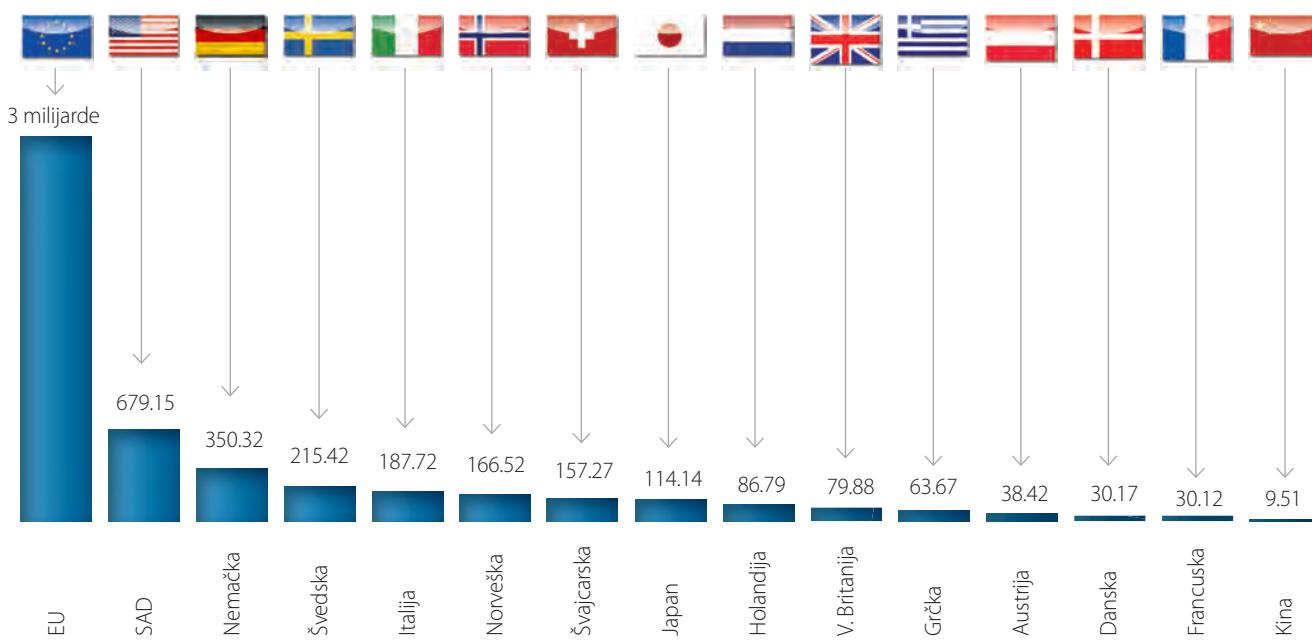
► Izvoz srpskih proizvoda u EU proteklih godina beleži veći rast od uvoza proizvoda iz EU u Srbiju, što dovodi do smanjenja trgovinskog deficit i poboljšanja pokrivenosti uvoza izvozom sa manje od 50% u 2009. na preko 77%, koliko je iznosio u 2015. godini.

Pojedinačno, zemlje članice EU su na vrhu liste najvažnijih srpskih trgovinskih partnera – posebno Italija (16,2% celokupnog izvoza u 2015. godini) i Nemačka (12,5%), ali takođe i Rumunija kao značajna izvozna destinacija i Mađarska kao važna zemlja porekla za srpski uvoz. Kada je reč o uvozu, 12,4% celokupnog uvoza obavljen je sa Nemačkom, a 10,6% sa Italijom. Poređenja radi, izvoz Srbije u Rusiju iznosio je svega 5,4% ukupnog izvoza u 2015. godini. Rusija je treći najveći uvozni partner Srbije, a zbog zavisnosti od uvoza gasa i nafte (koji iznosi 9,6% celokupnog uvoza), Srbija sa Rusijom beleži hronični trgovinski deficit. Deficit je još veći u trgovinskim odnosima sa Kinom, jer se 2015. godine sa tom zemljom obavljeno 8,5% celokupnog uvoza Srbije, dok je sprsko izvoz iznosio svega 0,2%.

► U trgovini poljoprivrednim proizvodima, Srbija po pravilu ostvaruje suficit sa EU koji u proteklih nekoliko godina iznosi oko 400 miliona evra. Od ukupnog izvoza srpskih poljoprivrednih proizvoda oko polovine se izveze u EU. Izvoz poljoprivrednih proizvoda iz Srbije je u

Bespovratna pomoć Srbiji od 2000. do 2015. godine

Donacije namenjene Srbiji u periodu od 2000. do 2015., sume u milionima €

- Podatke dostavljaju razvojni partneri. Ukupne sume se odnose na procenjenu pomoć odabranih razvojnih partnera, ne svih donatora u Srbiji.
- U ISDACON-u nema podataka o donacijama iz Rusije.
- Sume se ne odnose na isplatu novčanih sredstava, već na procenjenu vrednost pomoći u uslugama, robni, radovima i finansijskim resursima.

Izvor: Delegacija EU i ISDACON IS, novembar 2015. ISDACON sistem obuhvata raspoložive podatke za procenjena bespovratna finansijska sredstva od 2000. do 2015.

Delegacija EU u Srbiji i Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije

Ispitivanje javnog mnjenja koje finansira Evropska unija

prethodnoj deceniji beležio stalni rast te je udvostručen sa 640 miliona evra u 2009. na 1,2 milijarde u 2015. godini. Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz EU je takođe udvostručen sa 440 miliona evra u 2009. na 840 miliona u 2015. godini.

► Direktna strana ulaganja iz EU iznose više od 73% ukupnih direktnih stranih investicija u Srbiji u periodu od 2005. do 2015. godine. Prema statističkim podacima Narodne banke Srbije, direktnе strane investicije iz EU u Srbiju su proteklih deset godina iznosile gotovo 15 milijardi evra. Kompanije iz EU su u prethodnoj deceniji bile vodeći investitori u Srbiji. Ove kompanije su srpskoj privredi donele efikasnost, savremenu tehnologiju i praktična znanja što je, sa druge strane, značajno povećalo produktivnost i konkurentnost srpske privrede, izvozni potencijal, budžetske prihode i generisalo privredni rast. Konačno, otvaranje srpskog tržišta kompanijama iz EU je stvorilo raznovrsnost izbora i snizilo cene za potrošače.

► Srbija je jedan od najvećih korisnika fondova EU u svetu i njihov najveći korisnik na Zapadnom Balkanu sa 200 miliona evra bespovratne pomoći kroz IPA dodeljene svake godine i više od 3 milijarde evra bespovratnih sredstava od 2000. godine (više od 350 evra po stanovniku).

► U trenutku kada su Srbiju i ostale zemlje u regionu zadesile katastrofalne poplave u maju 2014, EU i njene države članice su pružile neposrednu, obimnu i sveobuhvatnu pomoć u vidu spasilačkih timova sa specijalizovanom opremom, humanitarne pomoći, podrške pri koordinaciji pomoći i proceni štete. Svojim paketima pomoći vrednim više od 170 miliona evra, EU je najveći oslonac u rekonstrukciji nakon poplava, ali i prevenciji.

EVROPSKA UNIJA

Najveći donator, investitor i kreditor

Uloženo više od
27 milijardi €

3 milijarde € bespovratne pomoći iz budžeta EU

15 milijardi € investicija iz zemalja članica

4,7 milijardi € kredita Evropske investicione banke

4,4 milijarde € investicija Evropske banke za obnovu i razvoj

► Solidarnost – osnovna vrednost EU

Solidarnost je jedna od ključnih vrednosti EU kao porodice država u kojoj zemlje članice pojedinačno, kao i Unija kroz svoje mehanizme, pomažu jedna drugoj ali i drugim zemljama koje su pogodjene prirodnim katastrofama i nesrećama.

Evropska unija je brzo, već u prvih nekoliko dana, reagovala na poplave koje su odnеле 57 života u Srbiji i u 119 opština pričinile štetu veću od 1,7 milijardi evra. Prva pomoć iz EU, vredna 6 miliona evra, stigla je preko Mehanizma za civilnu zaštitu: spasioci i timovi za prečišćavanje vode iz Nemačke, Slovenije, Bugarske, Francuske i drugih zemalja EU, zajedno sa srpskim institucijama bili su u Termo-elektrani „Nikola Tesla“ u Kolubari, Obrenovcu, Ćupriji... Paralelno sa tim, pomoć je stizala i preko Kancelarije EU za humanitarna pitanja (ECHO), a zatim je kroz razičite pakete pomoći omogućena iz IPA fondova kao i na donatorskoj konferenciji održanoj u julu 2014.

EU je za obnovu nakon poplava donirala Srbiji 173,6 miliona evra, u šta spada 60,2 miliona evra iz Fonda EU za solidarnost kome je Srbija dobila pristup pod istim uslovima kao da je zemlja članica Unije.

Obnova je najvećim delom realizovana kroz Program pomoći EU poplavljениm područjima u Srbiji. Za manje od dve godine nakon katastrofe, obnovljeno je:

- ▶ 15 osnovnih i srednjih škola, jedan vrtić i jedna sportska hala
- ▶ 12 kilometara puta Krupanj-Korenita
- ▶ dva mosta kod Kraljeva.

Sagrađene su 164 nove kuće i 868 ih je obnovljeno, dok je skoro 30.000 poljoprivrednih domaćinstava dobilo pomoći da obnovi proizvodnju. 545 preduzetnika i malih preduzeća ponovo je pokrenulo poslovanje zahvaljujući pomoći u opremi i materijalu dobijenoj od EU.

Za nastavak obnove EU je izdvojila dodatnih 62 miliona evra koji će biti većim delom usmereni na projekte prevencije poplava (obnova i izgradnja brana, rekonstrukcija oštećenih puteva).

► Proširenje – uspešna priča EU

Evropska unija sprovodi politiku proširenja više od četiri decenije; sukcesivni prijemi doveli su do povećanja broja zemalja članica sa prvobitnih šest na 28. Proširenje je zbлизило nacije i kulture, obogativši Evropsku uniju i dajući joj raznolikost i dinamičnost. U okviru stroge ali pravične uslovnosti, perspektiva članstva u Evropskoj uniji podstiče političke i ekonomske reforme, čime se društva transformišu i otvaraju nove mogućnosti za građane i privredu. U isto vreme, proširenje jača Uniju politički i ekonomski.

Da li ste znali da...

Prema proceni ekonomiste Haralda Badingera (2005), bruto društveni proizvod (BDP) po glavi stanovnika u EU bio bi čak za 20 odsto niži da posle Drugog svetskog rata nije bilo integracija. Duga procena, koju je 2014. godine sačinila grupa ekonomista (Kampus, Koričeli, Moreti) razmatra uticaj integracije od 1980-ih – nakon što je posleratna obnova odigrala svoju ulogu – i pokazuje da bi rast BDP-a po glavi stanovnika bio niži za 12 odsto da nije došlo do proširenja. Po oceni predsednika Evropske centralne banke Marija Dragija, „zemlje koje su se pridružile Uniji 2004. i 2007., poput Slovenije, takođe su ostvarile deo te dobiti: BDP je u 12 novih članica porastao i do 40 odsto što ne treba da čudi, budući da je EU ubedljivo najveći trgovinski partner zemalja u centralnoj i istočnoj Evropi i glavni izvor stranih direktnih investicija“.

Ko može da se pridruži?

Evropske integracije su oduvek bile politički i ekonomski proces koji je otvoren za sve evropske države koje su spremne da potpišu osnivačke ugovore i u potpunosti preuzmu celokupno zakonodavstvo EU. Pravni osnov za pridruživanje definisan je članom 49 Lisabonskog ugovora (stupio na snagu u decembru 2009) koji sadrži izmene i dopune ugovora iz Rima i ugovora iz Maastrichta. U članu 49 navodi se da se Evropskoj uniji može pridružiti svaka evropska država koja poštuje vrednosti na kojima Unija počiva – poštovanje ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući prava manjina. Ugovor iz Lisabona omogućio je, kako se tumači, nastavak procesa proširenja time što je uveo reformu institucija EU i procesa odlučivanja i time povećao njihov kapacitet za buduća proširenja. Ovaj se ugovor zato često navodi i kao „reformski ugovor“.

► Zemlje kandidati za članstvo u EU su:

Albanija, Crna Gora, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Srbija i Turska. Kao potencijalni kandidati navode se Bosna i Hercegovina i Kosovo.

Prema istraživanju Evrobarometra iz oktobra 2016, 60 odsto ispitanika smatra da Evropska unija kao projekat nudi perspektivu budućnosti za mlade u Uniji.

► Srbija – na putu ka EU

Srbija je počela pregovore o pristupanju sa EU u januaru 2014. godine. Do maja 2017. otvoreno je osam od 35 pregovaračkih poglavlja, a privremeno su zatvorena poglavljia 25 (Preduzetništvo i industrijska politika) i 26 (Obrazovanje i kultura). Napredak koji je Srbija napravila na putu ka EU potvrđuje da je strateški cilj države – pridruživanje Uniji – konkretna i dostižna perspektiva, ali isto tako pokazuje da EU ispunjava svoja obećanja. Srbija ima veoma konstruktivnu ulogu u regionu Zapadnog Balkana, gde doprinosi stabilnosti, miru i pomirenju, što je u samoj srži evropskog projekta koji je bivše neprijatelje pretvorio u saveznike.

EU podržava reformski proces koji je u toku, ali i pomaže Srbiji u vanrednim situacijama kao što su poplave i da se suoči sa velikim prilivom izbeglica i migranata sa Bliskog istoka, Iraka, Avganistana i iz Afrike.

Da li ste znali da...

EU je donirala značajna sredstva Srbiji da obezbedi potrebe migranata koji su prošli balkanskim rutom ili došli u Srbiju: od oktobra 2015. do januara 2017. iz budžeta EU izdvojeno je 60 miliona evra u te svrhe, a još 20 miliona evra dale su države članice. Sredstva su namenjena za renoviranje i dogradnju prihvatnih centara, kao i za podizanje kapaciteta Komesarijata za izbeglice i Ministarstva unutrašnjih poslova.

► POMOĆ POLJOPRIVREDI: EU je usvojila Program za ruralni razvoj Srbije (IPARD) čiji su glavni ciljevi unapređenje bezbednosti hrane u Srbiji, razvoj konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora i usklađivanje sa standardima EU. Budžet IPARD-a je 175 miliona evra

koji će srpskim poljoprivrednicima biti na raspolaganju u vidu grantova za sufinansiranje investicija uz javni doprinos od maksimalno 70% prihvatljivih troškova. To bi trebalo da dovede do ukupnih investicija u sektoru od oko 400 miliona evra.

► SRBIJA UČESTVUJE I U VELIKOM BROJU EU PROGRAMA, što njenim institucijama i građanima omogućava da budu deo evropskih tokova u kulturi, nauci, istraživanjima:

► ERAZMUS+: 5.000 srpskih studenata i profesora učestvovalo je u programima razmene kroz Erasmus i Erasmus+; 2.000 zaposlenih na fakultetima učestvovalo je u 218 evropskih projekata

► KREATIVNA EVROPA: program podrške sektorima za kulturu i medije u okviru koga je samo u 2015. i 2016. pomoći od 1,5 miliona evra dobilo 38 projekata

► HORIZONT 2020: Okvirni program za istraživanje i inovacije koji se fokusira na aktivnosti bliske tržištu. Više institucija iz Srbije uspešno koristi sredstva iz ovog programa: tako je novosadski Institut BioSense do sada sproveo 10 projekata, među kojima i ANTARES projekat vredan čak 28 miliona evra (primena informaciono-komunikacionih tehnologija u poljoprivredi)

► COSME: program za konkurentnost malih i srednjih preduzeća

► EVROPA ZA GRAĐANE I GRAĐANKE: program EU posvećen promociji zajedničke evropske istorije i jačanju učešća građana i građanki u svim vidovima života Zajednice

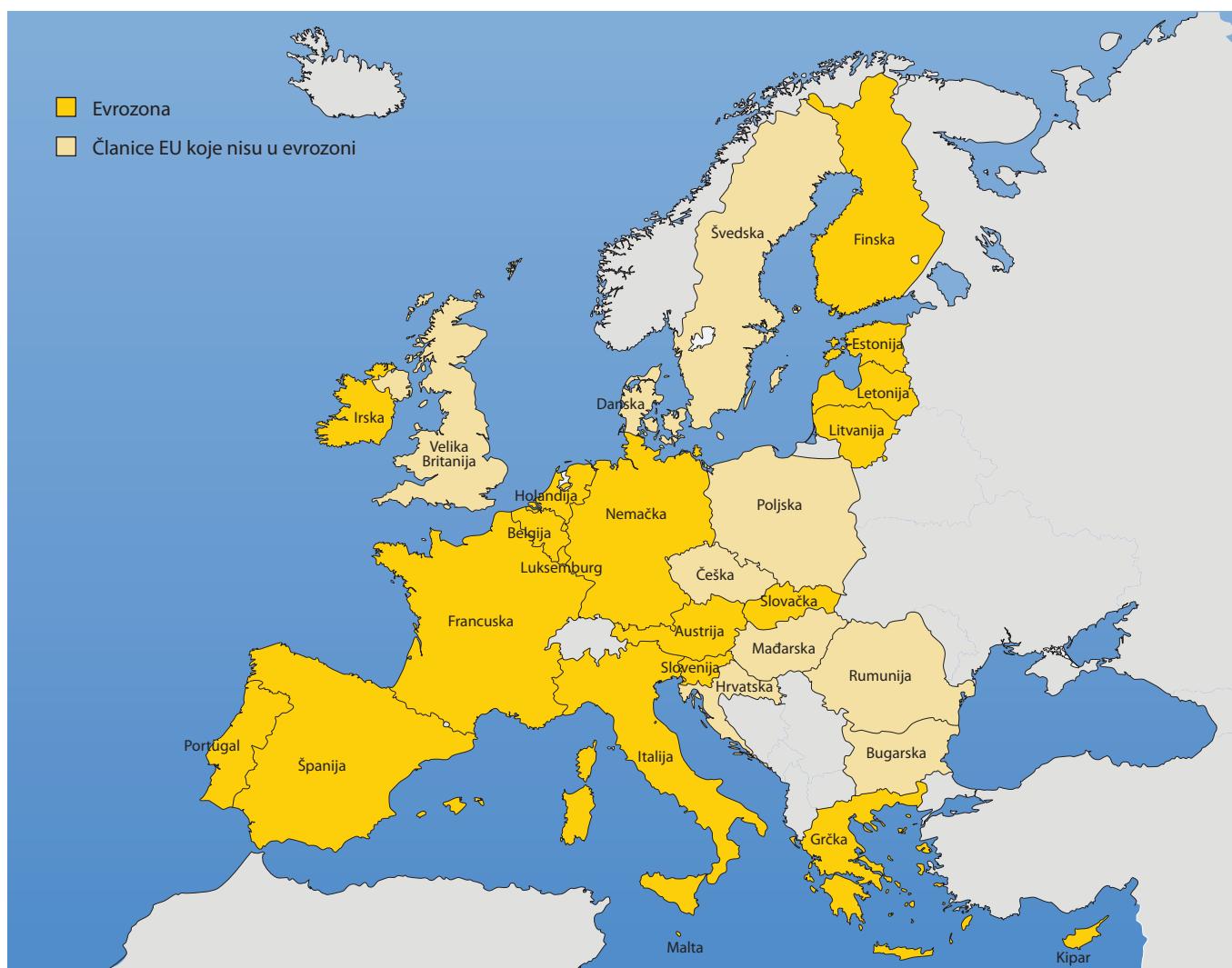
► PROGRAMI PREKOGRANIČNE I TRANSNACIONALNE SARADNJE: važni za razvoj lokalnih zajednica kao i pograničnih regiona

► PODRŠKA MLADIMA: Uz podršku EU i po ugledu na francusko-nemačku kancelariju za mlade, početkom jula 2017. u Parizu je na Samitu lidera zemalja Zapadnog Balkana potpisano sporazum o osnivanju Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO). Zadatak ove organizacije je da doprinese smirivanju duhova prošlosti u regionu i razmeni kulturnih vrednosti među mladima. Sedište Regionalne kancelarije je u Tirani, a za njenog generalnog sekretara izabran je Đuro Blanuša iz Srbije.

Da li ste znali da...

je evro (€) ušao u opticaj u 12 država članica 1. januara 2002. Danas je ovo jedina valuta u 18 država članica. Takođe se koristi i u Monaku, San Marinu, Vatikanu, Andori, Crnoj Gori i na Kosovu. Više od 200 miliona ljudi širom sveta koristi valute koje su vezane za evro. Održavanje stabilnosti cena je glavna težnja sistema evra, čiji je cilj da održi stopu inflacije ispod ili oko 2% u srednjoročnom periodu.

Jedinstvena valuta evro funkcioniše dobro. Letonija ju je preuzeila u januaru 2014, a Litvanija je u januaru 2015. postala devetnaesta članica evrozone.

► Evrozona (izvor <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/map.en.html>)

Ivan Jevtić - Trnovit put

► Ekonomске koristi proširenja

U pogledu ekonomije, sve države članice EU su imale koristi od proširenja. Ono je učvrstilo poziciju EU kao jakog globalnog igrača. Stvorilo je veće i integrisanije unutrašnje tržište u korist svih država članica. Konkretno, proširenje je podstaklo rast i unapredilo životni standard u članicama koje su se pridružile Uniji 2004. i 2007, dok je za 15 „starih“ članica otvorilo nove izvozne i investicione mogućnosti. Iako je kriza uticala na rast i zaposlenost u svim članicama, proširena EU je uspela da je lakše prebrodi.

Proširenje je ukinulo trgovinske prepreke, stvarajući veće, integrisanije i naprednije unutrašnje tržište. EU je proširenjem postala konkurentnija i privlačnija globalnim investitorima.

- Od 1992. do 2008. jedinstveno tržište je generisalo dodatnih 2,77 miliona radnih mesta i dodatnih 2,13% BDP-a za svoje članice.
- Vrednost izvoza robe unutar EU (unutrašnja trgovina EU) je procenjena na 2,8 triliona evra u 2012., što je 1,7 puta više od vrednosti izvoza van EU. Za ovo je delimično zaslужan značajan rast zemalja koje su pristupile 2004., u kojima je zabeležen rast izvoza robe unutar EU sa 34,1% na 41,6% BDP-a za samo osam godina.

- Vrednost izvoza EU prema ostaku sveta je porastao za 50% u periodu od 2004. do 2012., dok je vrednost izvoza usluga porasla za 81%

u istom periodu. Do 2013. neto izvoz roba i usluga je dao najveći doprinos rastu na nivou cele EU.

► Veće jedinstveno tržište je privlačnije investitorima: iznos SDI iz ostatka sveta prema 27 članica EU je udvostručen u poslednjih deset godina, i iznosio je 30,5% BDP-a u 2012.

► Jedinstveno tržište je podstaklo stvaranje jakih regionalnih lanaca kapitala. Ovo ilustruje uspešna integracija kompanija poput češke Škode, koja je sada u potpunosti u vlasništvu nemačkog Folksvagena, ili pak rumunske Dačije koja je sada deo francuskog Renoa.

Priča o uspehu: proizvodnja automobila

Škoda je 1980-ih godina bila predmet šala: „Zašto Škoda ima grejanje zadnjeg stakla? Da se ljudima ne smrznu ruke dok guraju auto!“.

Godine 1989. kompanija je prodala samo 150.000 automobila u tadašnjoj Čehoslovačkoj, iako je imala monopol u automobilskoj industriji. Folksvagen je 1991. kupio 30% akcija Škode, a do 2000. je u potpunosti preuzeo kompaniju. Filijala je u početku proizvodila jednostavne delove za Folksvagenove jeftinije modele. Škoda danas proizvodi mnogo komplikovanije menjače, pa čak i motore za svoju matičnu kompaniju. I dalje proizvodi svoje automobile: čak 750.000 automobila proizvedeno je u 2010. u fabrikama u Češkoj i Slovačkoj, ali i u Ukrayini, Rusiji i Indiji. Škoda je u vrhu istraživanja zadovoljstva potrošača u Velikoj Britaniji i Indiji, i rangira se bolje od Forda, Honde i Toyote. Umesto izazivanja podsmeha, sada uliva poverenje. U protekloj godini kompanija je ostvarila gotovo dve milijarde evra profita za Folksvagen.

Uspeh Škode je simbol napretka ostvarenog u kontekstu prebacivanja proizvodnje u centralnu i jugoistočnu Evropu. To čine nemački, švedski, švajcarski, francuski i drugi proizvođači, povećavajući produktivnost na tržištima u nastajanju (centralna, istočna i jugoistočna Evropa), dok istovremeno povećavaju rentabilnost svojih matičnih kompanija. Rumunska Dačija je u takvom odnosu sa Renoom. Italijanski Fijat je takođe prepoznao rentabilnost na istoku i sada je vlasnik dve trećine Zastava automobila – kompanije poznate po proizvodnji „juga“ – gde u saradnji sa turskim TOFAS-om proizvodi najprodavanije kombije.

U 12 država koje su ušle u EU 2004. i 2007. došlo je do značajnog rasta životnog standarda, a to je podstaklo ekonomsku i društvenu koheziju u EU.

► BDP po stanovniku je u ovim zemljama porastao sa 40% proseka EU 1999. na 52% 2008. Uprkos krizi, BDP po glavi stanovnika nastavlja da raste i u 2012. dostiže 60% u odnosu na 15 država članica EU iz perioda pre 2004.

► Koheziono finansiranje iz budžeta EU je stvorilo više od pola miliona radnih mesta u tim državama u periodu 2007-2012. i povećalo BDP za otprilike 1,5% godišnje. Evropska komisija procenjuje da će se ovaj trend nastaviti, ili čak povećati na 2,4% BDP-a u periodu 2016-2025.

► Priliv stranih direktnih investicija iz ostatka EU u ovih 12 zemalja se povećao sa 5 milijardi u 2003. godini na 50 milijardi evra u 2006.

► I konkurentnost je poboljšana: Estonija je na primer povećala produktivnost rada u sektoru trgovine za 10,9% u periodu 1999-2003, odnosno 6% u periodu 2004-2012; Slovačka je učinila isto i podigla produktivnost rada na 10,3% u periodu od 1999-2003, odnosno 6,3% između 2004. i 2012. godine.

► Udeo produktivne javne potrošnje (u oblastima istraživanja i razvoja, energetike, saobraćaja, obrazovanja, zdravstva i životne sredine) je nakon pridruživanja povećan u gotovo svih 12 država.

Da li ste znali da...

je EU u periodu od pola veka postigla mir i izvanredan stepen stabilnosti i napretka. Ovo je sažeto u jednom statističkom podatu – ljudi u EU žive 12 godina duže od prosečnog stanovnika u svetu: očekivani životni vek u Evropi je 78,9 godina. Prema istraživanjima javnog mnjenja, Danci su najsrećniji narod na svetu, a takođe imaju najniži stepen korupcije na svetu.

Uprkos razvijenoj industriji i velikoj gustini naseljenosti, emisija ugljen-dioksida u Evropi (7,5 tona po stanovniku) je duplo manja od one u Americi (17,3), Australiji (19), Kanadi (16,2) i Kini (7,6). Austrija, Švedska i Francuska su među deset najčistijih država na svetu.

Stav

Ako se Srbija pridruži EU, mala preduzeća će se ugasiti zbog ogromne konkurencije...

Upravo je suprotno. Sudeći prema prethodnim proširenjima, trgovina između „starih“ i „novih“ članica je brzo rasla, stvarajući nove mogućnosti za male preduzetnike i nova radna mesta. Nema razloga da Srbija ne iskoristi ovo na isti način. Osim toga, EU ima politiku za pružanje podrške malim i srednjim preduzećima; pomaže im da reše probleme, olakšava njihov pristup finansijama, pomaže im pri nalaženju partnera ili proširivanju poslovanja izvan granica zemlje. Evropska investiciona banka je 2013. godine u Srbiji potpisala dva finansijska ugovora sa Grupom Crédit Agricole radi finansiranja projekata malih i srednjih preduzeća koje promovišu lokalne vlasti, a krajnji korisnici su u oblastima ekonomije zasnovane na znanju, energetike, zaštite životne sredine, industrije, zdravstva, obrazovanja i usluga.

Filip Karan

► **Slobodno kretanje** ljudi je jedno od osnovnih prava koje donosi koristi ekonomiji i društvu u celini

Četiri slobode idu u paketu. Ne može postojati slobodno kretanje usluga i kapitala bez slobodnog kretanja ljudi. Možete li da zamislite situaciju u kojoj roba, kapital i usluge mogu da cirkulisu od Niša do Novog Sada, a da ljudi ne mogu? Isto važi i u EU.

Slobodno kretanje koristi ekonomiji. Uprkos ekonomskoj krizi, dva miliona radnih mesta u EU je i dalje upražnjeno. Slobodnim kretanjem ova radna mesta mogu popuniti radnici koji poseduju neophodne veštine, što smanjuje stopu nezaposlenosti i čini EU produktivnijom i konkurentnijom. Iskustvo pokazuje da su porezi koje plaćaju mobilni radnici veći od socijalne naknade koju potražuju.

Slobodno kretanje koristi pojedincima. Građani EU mogu da biraju gde će živeti, raditi i obrazovati se u EU. Ovo znači da preduzetnici mogu otići tamo gde im se pružaju najbolje mogućnosti; da radnici mogu otići negde gde su njihove veštine tražene; da građani mogu da biraju gde žele da žive i obrazuju se.

Slobodno kretanje je pravo, ali sa sobom nosi i odgovornosti. Svaka zloupotreba ovog prava mora biti efikasno rešena. U slučaju zloupotrebe ili prevare, države članice mogu negirati, ukinuti ili povući pravo na slobodno kretanje. Dokle god ne diskriminu nikoga, članice

takođe odlučuju o olakšicama koje žele da daju kao i o uslovima za sticanje tih olakšica. Komisija na nivou EU preuzima mere kako bi razjasnila pravila protiv zloupotrebe ovog prava, kao na primer u slučaju ostvarivanja prava na naknadu ili fiktivnih brakova. Evropski socijalni fond je takođe na raspolaganju i pruža finansijsku podršku u slučajevima velikog pritiska na lokalne službe.

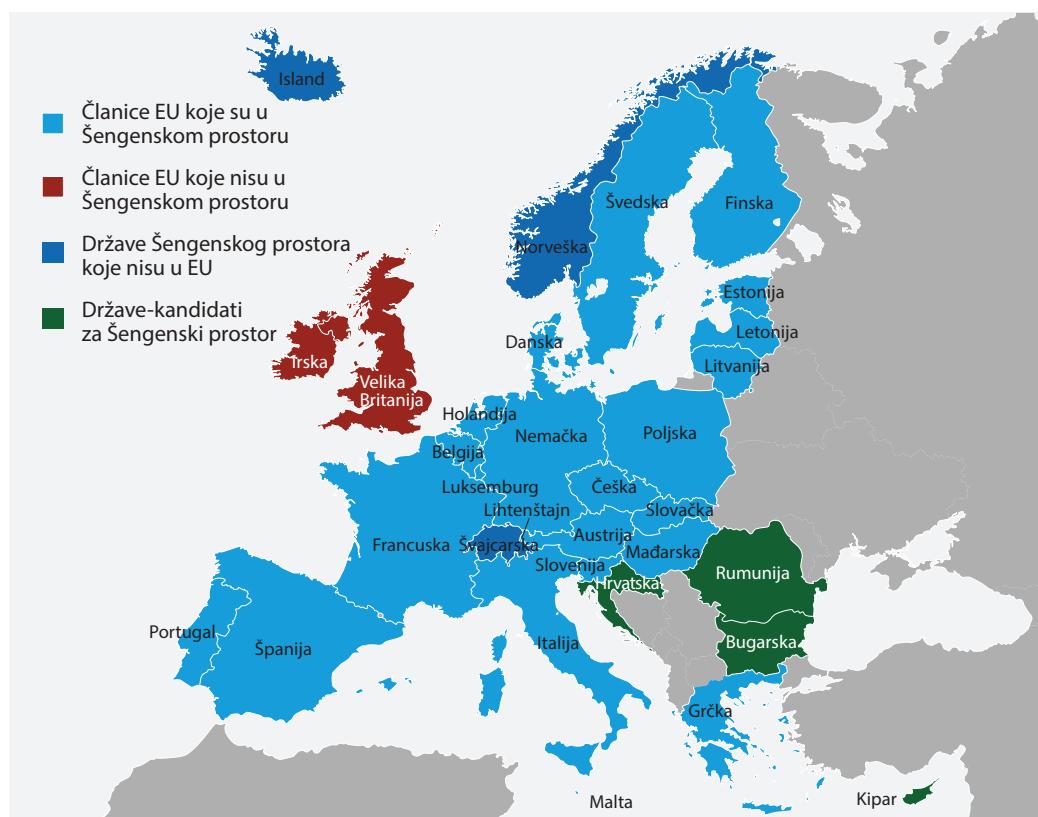
Iako migracije izazivaju veliku zabrinutost u nekim državama članicama, mobilni državljeni EU čine samo 2,8% (14,1 miliona) ukupnog broja stanovnika EU. Čak i u 15 „starih“ članica EU, mobilni državljeni u proseku čine samo 4,1% radne snage. U poređenju sa Australijom i SAD, godišnja stopa prekogranične mobilnosti je zapravo niska: samo 0,29% u odnosu na 1,5% u Australiji i 2,4% u SAD.

Šengenski prostor garantuje slobodno kretanje za više od 400 miliona građana EU, kao i mnogim državljanima trećih zemalja, poslovnim ljudima, turistima i drugim osobama koje legalno borave na teritoriji EU. U šengenskom prostoru su 22 članice EU, a osim njih tu su i Lihtenštajn, Norveška i Švajcarska. Svaka osoba, nezavisno od svog državljanstva, može prelaziti unutrašnje granice bez podvrgavanja graničnoj kontroli. Šengenski sporazum olakšava slobodno kretanje ljudi, jedno od osnovnih prava koja se garantuju građanima EU.

Da li ste znali da...

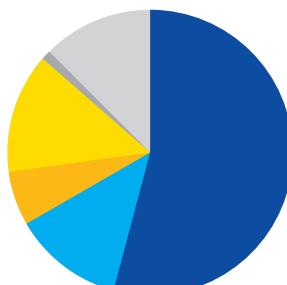
EU štiti prava putnika u avio prevozu: ukoliko je putniku onemogućeno ukravanje, let otkazan ili avion sleti sa zakašnjenjem većim od tri sata, putnik ima pravo na naknadu štete u visini od 250 do 600 evra. Aviokompanije više ne mogu da putnicima uskrate uslugu zbog invaliditeta. Veb stranice koje obavljaju prodaju karata moraju da uklone skrivene troškove.

Zahvaljujući politici konkurenčije i uredbi EU, roming tarife za pozive sa mobilnog telefona su drastično smanjene: za 91% u poređenju sa 2007. godinom. Od jula 2014. korisnicima mobilnih telefona se ne naplaćuju dolazni pozivi dok putuju u neku od zemalja EU. Međunarodni pozivi koštaju kao međugradski u domaćem saobraćaju, a pozivi unutar EU koštaju 19 evro centi po minutu (bez PDV-a), što je smanjenje od 21%. Prenošenje podataka u romingu je jeftinije za 55,5% i iznosi 20 evrocenta za jedan MB. Plaćanje naknada za roming na teritoriji EU biće ukinuto 15. juna 2017. godine i to će omogućiti korisnicima da prilikom putovanja u druge zemlje EU telefoniraju, šalju poruke i koriste internet po istoj ceni kao kod kuće.

► Šengenski prostor (izvor: <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs>)

Činjenice i brojke
Mobilni građani EU u
27 država EU u 2012.
(bez Nemačke i
Velike Britanije)

■ Zaposleni   ■ Traže posao   ■ Studenti
■ Penzioneri   ■ Sa invaliditetom   ■ Ostali

Podrška EU državama članicama

- Borba protiv fiktivnih brakova
- Pojašnjavanje pravila socijalnog osiguranja
- Borba protiv društvene isključenosti
- Pomoći lokalnim vlastima pri razmeni znanja i unapređenje njihovog razumevanja prava na slobodno kretanje

Milan Rogulja - Dolazak

► Kvalitet života u EU

Kada ste deo EU, kvalitet života raste. Zemlje koje žele da pristupe EU sarađuju sa EU na planu energetike, saobraćaja, borbe protiv kriminala, zaštite životne sredine, bezbednosti hrane i klimatskih promena.

Primera radi, visoki standardi zaštite životne sredine primenjuju se širom EU. Ovo smanjuje rizik da EU bude pogodjena prekograničnim zagađenjima ili nestičcama energije.

EU rešava najveće probleme, poput emisije gasova sa efektom staklene bašte i vazdušnog zagađenja. Emisija **gasova sa efektom staklene bašte** u EU je danas znatno smanjena u odnosu na 1990. godinu (otprilike 83% nivoa iz 1990-ih). U Letoniji i Litvaniji, na primer, emisije su sada niže za 50% u odnosu na one iz 1990. Uprkos sve većem broju stanovnika, zagađenje vazuha je u celoj EU drastično smanjeno. Nakon vrhunca u 2006, potrošnja energije takođe opada. Današnja potrošnja energije u EU je samo 0,9% veća nego 1990.

Stav

U EU je malo čiste, očuvane prirode...

Standardi životne sredine u EU su strogi, sa značajnim izdvajanjima na ime zaštite okoline. Unija aktivno pomaže Srbiji da dostigne ekološke standarde u mnogim oblastima koje obuhvataju ugradnju filtera u elektrane, obezbeđivanje čiste pijaće vode, unapređenje upravljanja otpadom, itd. Tokom desetina godina, EU je uložila značajna sredstva u smanjenje zagađenosti i unapređenje kvaliteta vazduha i vode. Reciklaža i obnovljivi izvori energije su sve aktuelniji. Voda na skoro svim plažama u Evropi – kao i ona u većini reka i jezera – dovoljno je čista za plivanje. Šume i druga pošumljena zemljišta pokrivaju više od 35% površine EU. Širenje šumskih površina u EU

premašuje gubitak koji se stvara krčenjem šuma u korist infrastrukture i urbanizma. Za ovakav trend, koji je započet 1950-ih godina (u nekim zemljama i ranije), zaslужan je niz faktora. Nekoliko zemalja je proširilo svoje šume programima pošumljavanja zemljišta koje se više ne koristi u poljoprivredne svrhe. Ovakav pozitivan razvoj stavlja EU ispred mnogih drugih regiona u svetu koji prolaze kroz intenzivnu seču šuma.

Ponovno ujedinjenje Evrope je unapredilo saobraćajne veze kako bi se građani lakše kretali kroz EU:

- Saobraćajne veze visokog kvaliteta se grade u okviru politike Trans-europske saobraćajne mreže (TEN-T) kako bi se unapredila infrastrukturna mreža širom Evrope, a naročito kad je u pitanju povezivanje zapadne i istočne Evrope.
- TEN-T projekti uključuju poboljšane železničke linije od Poljske do Finske, od Francuske do Slovačke, te od Grčke do Nemačke, kao i projekte unapređenja bezbednosti i upravljanja železničkim, drumskim i plovnim putevima.
- Jedan primer: broj putnika u železničkom saobraćaju od Beča do Bratislave se za deset godina povećao sa 20.000 na 2.000.000 putnika godišnje.

Zahvaljujući zakonima o bezbednosti EU, putovanje je postalo sigurnije:

- Uprkos činjenici da je ukupan broj putnika povećan, broj smrtnih slučajeva u železničkom saobraćaju je prepolovljen u periodu od 2006-2011. u 12 država koje su se pridružile EU 2004. i 2007.
- Broj smrtnih slučajeva na putevima u 10 zemalja pridruženih 2004. je takođe prepolovljen u deceniji nakon pridruživanja. Na nivou cele EU, broj smrtnih slučajeva na putu je smanjen za 46%.

► Za smanjenje broja smrtnih slučajeva, velikim delom su zaslužni upravljanje i nadzor nad sprovođenjem zakona EU, i to merama koje obuhvataju obrazovanje i obuku, kao i primenom saobraćajnih pravila, bezbednije infrastrukture i bezbednijih automobila.

Bezbednija hrana i bolja zaštita - više potrošača:

Poštovanje politike EU o bezbednosti hrane i sistema kontrole znači da potrošači imaju veći izbor kvalitetne hrane. Na primer, u periodu od 2002. do 2012. udesetostručena je trgovina mlečnim proizvodima, udvostručena trgovina ribom i ribljim proizvodima, dok je trgovina mesnim proizvodima povećana četiri puta.

Razmena upozorenja o nebezbednim proizvodima i informacija o reakcijama državnih vlasti povećava sigurnost potrošača. Ovo se radi putem sistema ranog uzbunjivanja koji je uveden 2004. godine. Zemlje koje su se pridružile EU 2004. i 2007. u potpunosti učestvuju u ovom sistemu.

Agenda povezivanja - proširenje saobraćajne mreže na Zapadni Balkan

Železničke, drumske, vazdušne i pomorske saobraćajne veze u okviru Transevropske saobraćajne mreže (TEN-T) zamišljene su kao pokretači bliže integracije između država članica EU, ali i kao nosioci veće ekonomske konkurentnosti. Ministri saobraćaja Zapadnobalkanske šestorkе su se u junu 2015. sastali sa komesarkom EU za saobraćaj Violetom Bulc i okvirno utvrđili tri koridora osnovne mreže koja će biti proširena na Zapadni Balkan, kao i prioritetne projekte duž ovih koridora koji bi mogli da dobiju sredstva EU u narednih šest godina. To proširenje mreže osigurava bližu integraciju sa EU i omogućava regionu infrastrukturne investicije, poput podrške koju EU pruža u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF) i Instrumenta za povezivanje Evrope. Kada budu završeni, koridori osnovne mreže će pružati kvalitetne saobraćajne usluge građanima i privredi i omogućiti neometanu integraciju između zemalja u regionu, te integraciju regiona i EU.

AGENDA POVEZIVANJA

Sufinansiranje investicionih projekata na Zapadnom Balkanu u 2015.^{1,2}

#	Referenca	Korisnik	Međunarodna finansijska institucija	Opis / naziv	Iznos investicije (u milionima evra)	Iznos bespovratnih sredstava (u milionima evra)	Iznos bespovratnih sredstava u %
Sufinansiranje IPA/Investicioni okvir za Zapadni Balkan					538,8	144,9	27%
ENERGETSKI PROJEKTI							
1.	WBIF CF 1001 ALB ENE	Albanija	KfW	Elektroenergetska međupovezanost Albanije i BiH Jugoslovenske Republike Makedonije (I): deo mreže u Albaniji	70	14	20%
2.	WBIF CF 1002 MKD ENE	BiH	EBRD	Elektroenergetska međupovezanost Albanije i BiH Jugoslovenske Republike Makedonije (II): deo mreže u BiH Jugoslovenskoj Republici Makedoniji	49	12	24%
3.	WBIF CF 1015 MNE ENE	Crna Gora	KfW	Transbalanski koridor za prenos električne energije (I): deo mreže u Crnoj Gori	127	25	20%
4.		Srbija	KfW	Transbalanski korridor za prenos električne energije (I): deo mreže u Srbiji	28	6,6	24%
SAOBRĀČAJNI PROJEKTI							
5.	Bosna i Hercegovina	EIB		Mediterski koridor (CVc): Drumska interkonekcija između Bosne i Hercegovine i Hrvatske	109	22	20%
6.	Bosna i Hercegovina ²	EIB		Mediterski koridor (R2a): Drumska interkonekcija između Bosne i Hercegovine i Hrvatske	34,4	6,8	20%
7.	Kosovo	EBRD		Istočni/istočnomediterski koridor (R10): Železnička interkonekcija BiH Jugoslovenska Republika Makedonija – Kosovo – Srbija	80,9	38,5	48%
8.	Crna Gora	EIB		Istočni/istočnomediterski koridor (R4): Železnička interkonekcija Crna Gora-Srbija	40	20	50%
SRBIJA IPA 2015							
9.	Srbija	/		Istočni/istočnomediterski koridor (CX): Železnička interkonekcija između Srbije i BiH Jugoslovenske Republike Makedonije	62,7	47	75%
10.	Srbija	/		Istočni/istočnomediterski koridor (CX): Intermodalni terminal u Beogradu u Srbiji	15,5	13,8	89%
UKUPNO					616,5	205,7	33%

¹ Predmet konačne odluke budžetskih organa.

² Ovaj investicioni projekt u Bosni i Hercegovini će biti predmet procene nacionalnog odbora za investicije početkom septembra 2015.

Agenda povezivanja

Nacionalni odbori za investicije su nadležni za definisanje i upravljanje prioritetima jedinstvenih izvora finansiranja projekata i služe kao osnova za programiranje svih dostupnih finansijskih izvora, uključujući državna i sredstva drugih donatora. Evropska komisija će sredstvima iz Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF) sufinsanirati zrele energetske i saobraćajne projekte, dok će deo sredstava biti obezbeđen zajmovima međunarodnih finansijskih institucija.

Stav

Srpska nacionalna hrana poput kajmaka, belog sira i rakije, biće zabranjena, EU će nas naterati da konzumiramo genetski modifikovanu hranu...

Sva tradicionalna jela i pića i dalje postoji u EU, a lokalne varijante rakije se proizvode u Mađarskoj, Poljskoj i Slovačkoj. Ukoliko se Srbija pridruži EU, to će dovesti do podizanja značaja bogatog srpskog gastronomskog nasleđa, a nadajmo se i da će kajmak, dunjevača i kiseli kupus moći da se kupe bilo gde u Evropi. Standardi EU o bezbednosti hrane su rigorozni i uključuju sve faze procesa proizvodnje hrane. Ovi standardi su sastavni deo sistema za zaštitu potrošača. Proizvodi iz različitih zemalja se prodaju u EU ukoliko ispune neophodne uslove. Visoki standardi će samo pomoći srpskim građanima da bezbedno uživaju u nacionalnoj hrani. Osim toga, kajmak, rakija i druga srpska nacionalna jela i pića će ući na druga tržišta i uvećati prihod poljoprivrednika.

Hrana u EU je sada bezbednija nego bilo gde drugde u svetu. EU postavlja stroga pravila o organskoj proizvodnji i sprečava proizvođače da se koriste netačnim ili neosnovanim tvrdnjama o hrani koju proizvode. EU zakoni o označavanju hrane imaju za cilj da pruže sve podatke o proizvodu, kako bi potrošači bili informisani prilikom kupovine. Potrošači u EU uživaju visoke standarde kad je u pitanju bezbednost hrane, koji na primer zabranjuju uvoz izbeljene piletine ili hormonske govedine. Građani Holandije se mogu pohvaliti da su u vrhu država u kojima se konzumira najzdravija hrana.

Za razliku od nekih drugih država, EU je oprezna kada je reč o genetski modifikovanoj hrani i rezultat je razvijene kulture ljudskog i životinjskog zdravlja. EU sprovodi sigurnosne procene prema najvišim mogućim standardima pre nego se GMO hrana nađe na tržištu. EU takođe osigurava jasno označavanje GMO hrane kako bi se razrešile sumnje potrošača i kako bi prilikom izbora raspolažali jasnim i tačnim informacijama. Označavanje genetski modifikovane hrane i poljoprivrednicima daje tačne informacije o sastavu hrane za životinje.

Kako bi se spričilo zagađenje tradicionalnih useva GMO biljkama, Evropska komisija je izradila smernice o koegzistenciji genetski modifikovanih, tradicionalnih i organskih useva. Države članice mogu da uvedu sopstvene mere kako bi izbegle ovakva zagađenja.

Osim toga, nekoliko država članica je uvelo „zaštitne klauzule“ koje omogućavaju privremeno ograničenje, zabranu upotrebe odnosno prodaje GMO proizvoda na svojoj teritoriji. Ipak, države članice moraju imati opravdane razloge na osnovu kojih bi zaključile da određeni GMO predstavljaju rizik po ljudsko zdravlje ili životnu okolinu. U ovom trenutku šest država članica primenjuje zaštitne klauzule o GMO: Austrija, Francuska, Grčka, Mađarska, Nemačka i Luksemburg.

Da li ste znali da...

je minimum trajanja porodiljskog bolovanja u EU četiri meseca i da se majkama tokom tog odsustva isplaćuje ceo iznos plate. Tokom ovog perioda oba roditelja imaju pravo na odsustvo. U nekim državama članicama plaćeno odsustvo porodilja traje i znatno duže. U Švedskoj oba roditelja imaju pravo na 480 dana odsustva u slučaju rođenja ili usvajanja deteta.

Radnici u EU imaju pravo na četiri nedelje odmora godišnje ukoliko rade puno radno vreme. Prema nalazima eksperata, prosečna porodica u Srbiji provodi od jednog do sat i po kvalitetnog vremena na okupu. Ovi rezultati se ne razlikuju mnogo od globalnog trenda, na primer, Britanci provode 81 minut sa svojom decom dnevno. Broj praznika u državama članicama varira od 8 u Holandiji do 14 na Malti, dok se dužina godišnjih odmora kreće od 20 do 25 dana.

EU sprovodi dva dugoročna školska programa koja nude subvencionisano mleko i voće evropskim učenicima. Nova inicijativa „Jedi dobro - osećaj se dobro“ predlaže spajanje ova dva programa. Cilj je da se zaustavi trend smanjenog konzumiranja voća, povrća i mleka, kao i borba protiv gojaznosti. Novi zajednički program bi imao budžet od 230 miliona evra po školskoj godini.

Zbog obimnih antiduvanskih kampanja i regulativa, u periodu od 2009. do 2012. stopa izloženosti duvanskog dimu je opala sa 46% na 28%. Belgija, Španija i Poljska su primeri zemalja u kojima je usvajanje sveobuhvatnih zakona za kratko vreme dovelo do značajnog pada ove stope.

Nikola Kostandinović

► Važni termini i koncepti

Pridruživanje novih država članica

Zemlja koja želi da postane članica Unije mora biti evropska država i mora poštovati i unapređivati zajedničke vrednosti država članica. Te vrednosti su: ljudsko dostojanstvo, sloboda, demokratija, vladavina prava i poštovanje ljudskih prava, uključujući prava manjina.

Zemlja kandidat obaveštava Evropski parlament kao i parlamente država članica o svojoj nameri da pristupi EU. Savet se mora jednoglasno složiti o pristupanju nakon konsultacija sa Evropskom komisijom i dobijanja pristanka kvalifikovane većine u parlamentu.

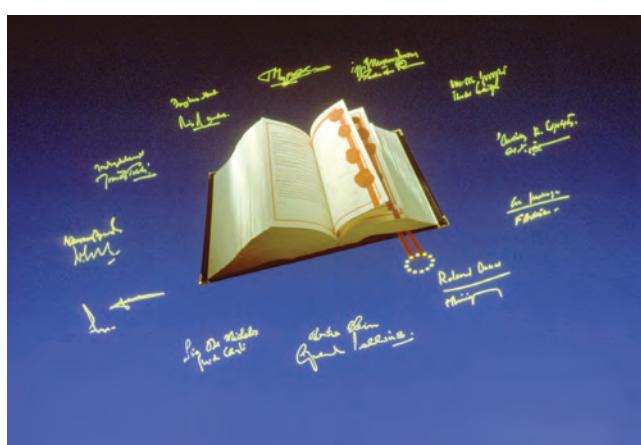
Uslovi i datum pristupanja, svaki tranzicioni period i usklađivanje sa ugovorima na kojima Unija počiva, moraju biti dogovoreni u formi pristupnog ugovora između zemlje kandidata i država članica.

Ovaj ugovor ratificuju sve države članice kao i država kandidat u skladu sa svojim ustavnim zakonima. Zatim dolazi prepristupni period različite dužine tokom kojeg zemlja kandidat usklađuje svoje institucije, standarde i infrastrukturu kako bi u trenutku pristupanja ispunila očekivane obaveze.

Klauzula o povlačenju

Lisabonski ugovor sadži mehanizam za dobrovoljno i jednostrano istupanje iz Evropske unije. Država članica koja želi da izđe iz Unije obaveštava Evropski savet o svojoj nameri, a Savet daje smernice za zaključivanje sporazuma kojim se utvrđuju detalji povlačenja. Ovaj sporazum zaključuje Savet u ime Evropske unije, po odluci kvalifikovane većine, ali tek nakon odobrenja Evropskog parlamenta. U toj državi Ugovori prestaju da važe datumom stupanja na snagu prethodno pomenutog sporazuma ili u roku od dve godine nakon obaveštenja o povlačenju. Savet može doneti odluku o produženju tog perioda. Svaka država koja istupi iz Unije može ponovo da se prijavi za članstvo s tim što iznova mora da prođe ceo pristupni proces.

U junu 2016. godine, građani Velike Britanije izglasali su na referendumu izlazak iz Evropske unije, ali će zemlja ostati punopravna članica sve dok ta odluka ne stupa na snagu. U skladu sa procedurama EU, britanska premijerka Tereza Mej je 29. marta 2017. aktivirala član 50 Lisabonskog ugovora kojim se pokreće izlazak Velike Britanije iz EU nakon 44 godine članstva i otpočinju pregovori za koje se očekuje da će trajati dve godine.

Građanstvo Unije

Svako ko ima građanstvo neke od država članica smatra se građaninom Unije i stoga ima pravo da:

- ▶ se seli i nastani bilo gde na teritoriji Unije;
- ▶ glasa i bude biran na lokalnim i izborima za Evropski parlament u zemlji prebivališta;
- ▶ uživa diplomatsku i konzularnu zaštitu van Unije od strane bilo koje države članice ukoliko država čiji je državljanin nema svoje predstavništvo;
- ▶ podnese molbu Evropskom parlamentu te da uputi žalbu Evropskom ombudsmanu;
- ▶ obrati se evropskim institucijama na bilo kom od zvaničnih jezika kao i da na istom jeziku dobije odgovor;
- ▶ ne bude diskriminisan na osnovu nacionalnosti, pola, rase, religije, invaliditeta, uzrasta ili seksualne orientacije;
- ▶ uputi Komisiji predlog zakona (građanska inicijativa);
- ▶ pristupi dokumentima evropskih institucija, tela, službi i agencija pod određenim uslovima (Član 15 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije).

Nakon odobrenja Evropskog parlamenta, Savet može u budućnosti proširiti ovu listu.

Pojam građanstvo Unije ne može zameniti nacionalno državljanstvo, već ga samo dopunjuje. Građanstvo Unije građanima daje jači i opipljiviji osećaj pripadnosti Uniji.

Pravne tekovine Zajednice (Acquis)

Pravne tekovine Zajednice predstavljaju skup zajedničkih prava i obaveza na koje se obavezuju sve države članice u okviru Evropske unije. Pravne tekovine se stalno razvijaju, a obuhvataju:

- ▶ sadržinu, principe i političke ciljeve Ugovora;
- ▶ zakone usvojene primenom ugovora i sudske prakse Suda pravde;
- ▶ deklaracije i rezolucije koje usvaja Unija;
- ▶ mere koje se odnose na Zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku;
- ▶ mere koje se odnose na pravosuđe i unutrašnje poslove;
- ▶ međunarodne sporazume koje zaključuje Zajednica kao i one koje među sobom zaključuju države članice na polju aktivnosti Unije.

Zemlje kandidati moraju da usvoje pravne tekovine Zajednice pre nego što postanu članice Unije. Izuzeće od usvajanja pravnih tekovina se dozvoljava u izuzetnim okolnostima i ograničenog je obima. Kako bi se integrisale u Evropsku uniju, zemlje kandidati moraju da transponuju pravne tekovine u nacionalna zakonodavstva kao i da počnu sa njihovom primenom od trenutka pristupanja.

Lephart Pal

Raspodela nadležnosti

Lisabonski ugovor pojašnjava podelu nadležnosti između Unije i država članica. Osim načela supsidijarnosti i proporcionalnosti (videti dole), podela nadležnosti uključuje i načelo poveravanja ovlašćenja. Ovo načelo osigurava delovanje Unije isključivo u granicama onih nadležnosti koje su joj poverile države članice.

Postoje tri vrste nadležnosti:

Isključive nadležnosti - Unija je jedina koja može donositi zakone u određenim oblastima, poput carinske unije, pravila konkurenčije neophodna za funkcionisanje unutrašnjeg tržišta, monetarne politike zemalja evrozone, zajedničke trgovinske politike. Unija može ispoljiti svoje nadležnosti u vidu zaključivanja međunarodnih ugovora.

Podeljene nadležnosti se tiču oblasti u kojima i Unija i države članice mogu donositi zakone. Države članice mogu iskoristiti svoje nadležnosti ukoliko ih Unija nije iskoristila ili je odlučila da to ne radi. Države članice od Komisije mogu zatražiti da ukine usvojeni pravni akt u nekoj od zajedničkih oblasti kako bi se osigurala bolja usklađenost principa supsidijarnosti i proporcionalnosti.

Oblasti u kojima države članice zadržavaju nadležnosti, ali u kojima Unija može da dovrši započeti postupak sprovođenjem akcija podrške ili koordinacije. Države članice mogu dati dodatna ovlašćenja Uniji u slučajevima kada sredstva neophodna za ostvarenje ciljeva nisu sadržana u ugovorima.

Načelo supsidijarnosti osigurava usklađenost sa ovakvom podelom nadležnosti. Nacionalni parlamenti nadgledaju usklađenost sa načelom supsidijarnosti.

Supsidijarnost

Načelo supsidijarnosti osigurava da se odluke donose što je moguće bliže građanima, kao i da se sprovode konstantne provere kojima se potvrđuje da su akcije na nivou Unije opravdane i u okviru mogućnosti na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Tačnije, ovo je načelo koje ograničava Uniju da sprovodi akcije (osim u oblastima nad kojima ima isključive nadležnosti) ukoliko se pokaže efikasnijim sprovođenje tih istih akcija na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou. Ovo je blisko povezano sa načelom proporcionalnosti, koje zahteva da akcije koje preduzima Unija ne idu dalje od zadovoljenja ciljeva opisanih u ugovorima.

Načelo supsidijarnosti se poštuje u svim nacrtima zakona i dozvoljava nacionalnim parlamentima da ulože žalbu na predlog zakona uz

obrazloženje da je prekršeno ovo načelo; kao rezultat ovoga, Komisija može zadržati, izmeniti ili povući zakon iz procedure, dok ga Evropski parlament i Evropski savet mogu blokirati. U slučaju nepoštovanja načela supsidijarnosti, Komitet regionala se može direktno obratiti Sudu pravde Evropske unije.

Načelo proporcionalnosti

Slično načelu supsidijarnosti, načelo proporcionalnosti reguliše izvršavanje vlasti Evropske unije. Ono nastoji da zadrži akcije koje preduzimaju institucije Unije u okviru određenih granica. Prema ovom pravilu, angažman institucija mora da se ograniči na ono što je neophodno u svrhu postizanja ciljeva Ugovora. Drugim rečima: sadržaj i forma određene akcije moraju da budu u skladu sa ciljem koji se želi postići.

Marko Stojanović i Aleksandar Anđelković - Gordosti i predrasude

► Zaključak

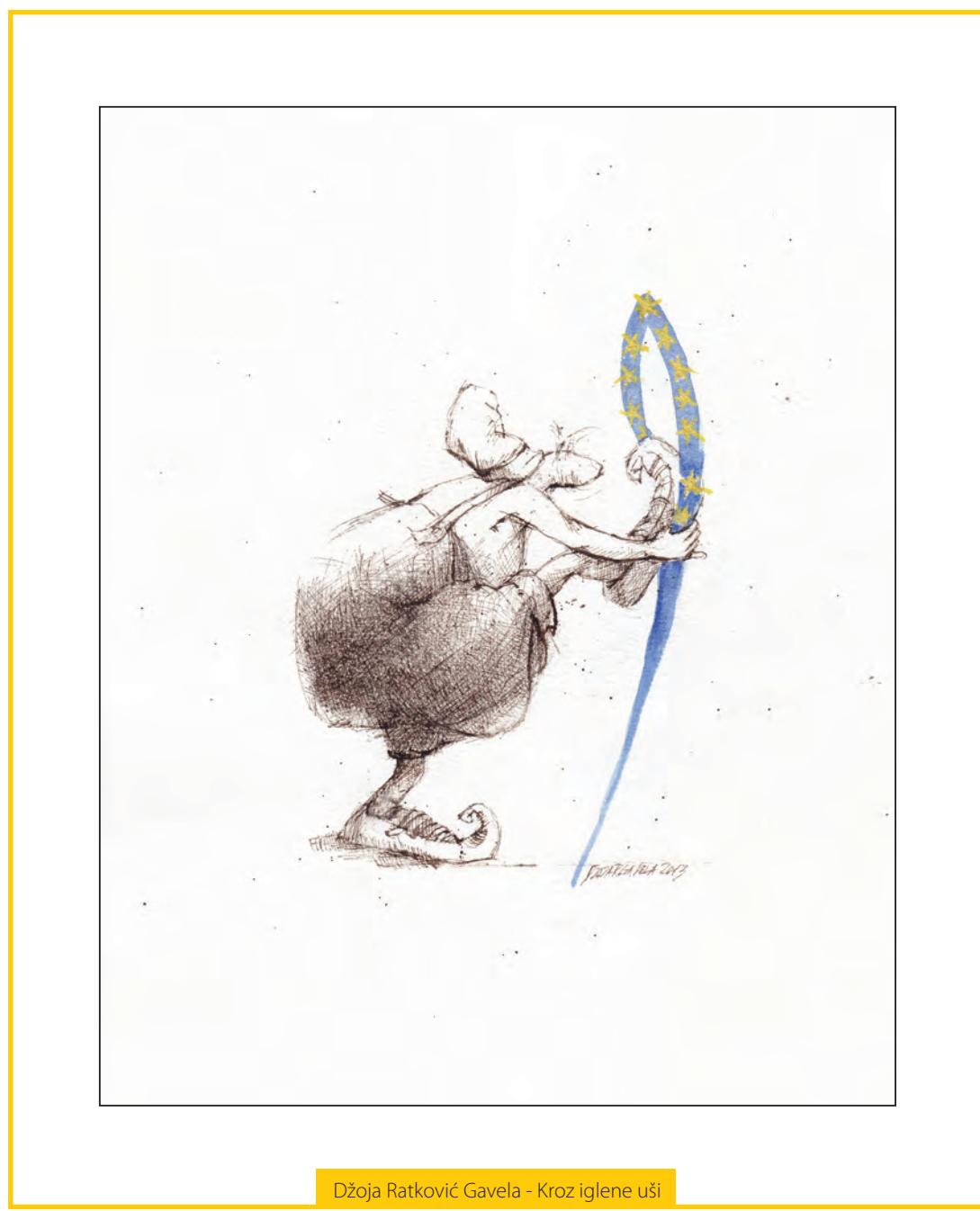
EU je prestala da bude mit pre više od 60 godina. Ona je danas realna i svakog dana pruža svojim građanima brojne koristi.

Srbija ima centralni značaj za Evropsku uniju i njenih dvadeset osam država članica. Evropska unija je posvećena nastavku proširenja uključivanjem svih država Zapadnog Balkana. Ovo je od velike važnosti za jačanje prosperiteta, bezbednosti i stabilnosti, kao i saradnje i pomirenja u čitavom regionu.

Pregovori predstavljaju priliku za građane Srbije da saznaju više o Evropskoj uniji, njenoj istoriji, vrednostima, praksama i prednostima članstva. U svrhu uspešnog okončanja pregovora i modernizacije Srbije, Evropska unija godišnje izdvaja 200 miliona evra bespovratne pomoći kako bi zemlja stekla punopravno članstvo u Uniji.

Srbija je sada odlučno na putu ka članstvu u Uniji i na tom putu ima podršku EU. Konačnu reč ipak imaju građani Srbije koji će jednog dana na referendumu glasati o pristupanju Srbije Uniji.

Iskustva prethodnih proširenja kazuju da se pametnim reformama sudsbita jedne države može promeniti u kratkom periodu. Za to je neophodno političko vođstvo, nacionalno jedinstvo, a ponekad i donošenje teških odluka. No, Srbija može postići sve ovo uz podršku koju ima od EU i njenih država članica, uključujući finansiranje projekata, tehničke savete, unapređenje i izmene zakonodavstva i njegove primene, kao i savete o efikasnoj i transparentnoj državnoj upravi. Srbija na svom putu ka EU ima jedinstvenu istorijsku šansu da se razvije u moderno, bogato i dinamično društvo.

Dđoja Ratković Gavela - Kroz iglene uši

► Info centri Evropske unije

EU info centar
Beograd

EU info kutak
Novi Sad

Informacioni centar Evropske unije (EU info centar) u Beogradu, kao i EU info kutak Novi Sad i EU info kutak Niš pružaju sve relevantne informacije o Evropskoj uniji, njenoj istoriji, institucijama i načinu funkcionisanja, kao i o odnosima Evropske unije i Srbije. Njihova glavna uloga jeste da unaprede opšti nivo znanja o aktivnostima Evropske unije u Srbiji, da pruže informacije o pomoći koju EU pruža, kao i o procesu evropskih integracija. Građani se mogu informisati, između ostalog, i o programima EU za mlađe, obrazovnim programima, kao i programima podrške istraživanjima i inovacijama. EU info centar u Beogradu i dva EU info-kutka su mesta gde građani mogu da dobiju informacije o Evropskoj uniji, kao i da učestvuju u raznovrsnim događajima u oblasti kulture i obrazovanja. Informacije se pružaju na licu mesta, telefonom i/ili putem elektronske pošte.

EU info kutak
Niš

Informacioni kutak Evropske unije (EU info kutak) u Novom Sadu je mesto na kojem građani mogu da dobiju tačne i relevantne informacije o Evropskoj uniji, njenim institucijama, programima i fondovima, kao i o mogućnostima koje Srbija i njeni građani imaju u toku procesa pridruživanja. Osnovan je u septembru 2014. godine i nalazi se u strogom centru grada. EU info kutak jeste i biće mesto okupljanja tokom svih kampanja i obeležavanja važnih datuma koje organizuje Evropska unija, kao što je proslavljanje Evropskog dana jezika, Dana Evrope i drugih. Cilj EU info kutka jeste upoznavanje i povezivanje svih zainteresovanih sa procesom evropskih integracija, kao i promovisanje različitosti i interkulturnalne saradnje u Pokrajini, domu više od 25 nacionalnih manjina.

EU info kutak Niš predstavlja mesto u kojem stanovnici najvećeg grada u jugoistočnoj Srbiji, kao i ostalih gradova iz regiona, mogu da dobiju informacije u vezi sa Evropskom unijom. EU info kutak Niš je na usluzi građanima od septembra 2014. godine, kojima se već predstavio kroz niz akcija. Nišljije su imale priliku da u velikom broju podrže ili učestvuju u akciji Dan bez automobila, u okviru Evropske nedelje mobilnosti, što je samo jedna od kampanja koje je za građane tog dela Srbije organizovao EU info kutak Niš. To je mesto susreta i tokom drugih kampanja kojima se obeležavaju važni evropski, ali i međunarodni datumi. EU info kutak u Nišu pomoći će u umrežavanju organizacija civilnog društva koje se bave Evropskom unijom, omladinskim organizacijama, kao i ostalih aktera iz tog i okolnih gradova koji su uključeni u proces evropskih integracija.

Delegacija Evropske unije
u Republici Srbiji

Za više informacija:

- Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji
Avenija 19a, Vladimira Popovića 40/V,
11070 Novi Beograd, Srbija
Tel: 011 30 83 200
Fax: 011 30 83 201
E-mail: delegation-serbia@eeas.europa.eu
Website: www.europa.rs

- EU Info Centar Beograd
Kralja Milana 7, 11000 Beograd, Srbija
Tel: 011 40 45 400
E-mail: info@euinfo.rs
Website: www.euinfo.rs

f EU info centar

t @EUCBG

YouTube EUICBG

info kutak Novi Sad

► EU info kutak Novi Sad

Mihajla Pupina 17,
21000 Novi Sad, Srbija
Tel: 021 45 16 25
E-mail: officens@euinfo.rs
Website: www.euinfo.rs

f euipnovisad
t @EUinfoNS

info kutak Niš

- EU info kutak Niš
Vožda Karađorđa 5, 18000 Niš, Srbija
Tel: 018 254 461
E-mail: officenis@euinfo.rs
Website: www.euinfo.rs

f euipnis
t @ EUinfoNis

EU u knjigama:

DIGITALNA NARODNA BIBLIOTEKA SRBIJE

Kolekcija Narodne biblioteke Srbije sadrži publikacije koje su izdala Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji, Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije i partnerske organizacije, a koje pružaju informacije o različitim aspektima evropskih integracija, nastanku i razvoju EU, kao i odnosima Srbije i EU:
www.digitalna.nb.rs/sf/NBS/knjigeoEU

EU u bibliotekama:

Publikacije i knjige o Evropskoj uniji na srpskom jeziku možete naći u bibliotekama širom Srbije.
www.euinfo.rs/euteka

Jakša Vlahović - Zalivanje

